

Letno poročilo o izvajanju konkretnih ohranitvenih ukrepov na pilotnem območju Slovenska Istra za leto 2025

V okviru projekta: LIFE integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji (LIFE17 IPE/SI/000011, LIFE-IP NATURA.SI)

Akcija C.1.1

www.natura2000.si

LIFE-IP NATURA.SI

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NARAVNE VIRE IN PROSTOR

LIFE integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji (LIFE17 IPE/SI/000011) sofinancirajo Evropska unija v okviru programa LIFE, Ministrstvo za naravne vire in prostor ter partnerji. Za vsebino tega gradiva so odgovorni samo avtorji. Ta vsebina ne odraža nujno mnenja Evropske unije. Zato za vsebino in iz nje izhajajočo morebitno uporabo informacij Evropska izvajalska agencija za podnebje, infrastrukturo in okolje ter Evropska komisija ne prevzemata odgovornosti.

NASLOV: Letno poročilo o izvajanju konkretnih ohranitvenih ukrepov na pilotnem območju Slovenska Istra za leto 2025

PROJECT DELIVERABLE: Yearly progress report on work done and measures implemented on pilot area Istra for 2025

PROJEKT: LIFE-IP NATURA.SI: LIFE Integriran projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji – LIFE17 IPE/SI/000011

AKRONIM PROJEKTA LIFE-IP NATURA.SI

AKCIJA / ACTION: C.1.1

IZDELOVALEC KMETIJSKO GOZDARSKI ZAVOD NOVA GORICA
Elena Štendler

SODELUJOČI ZAVOD RS ZA VARSTVO NARAVE
Jana Laganis

KRAJ IN DATUM: NOVA GORICA
Februar 2026

Seznam uporabljenih okrajšav

AN/AP	Akcijski načrt izvedbenih ukrepov ohranjanja izbranih kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov na območju Nature 2000 Slovenska Istra/Action plan
Aplikacija MKGP	Javni pregledovalnik grafičnih podatkov MKGP
ARSKTRP	Agencija RS za kmetijske trge in regionalni razvoj/ Agency for Agricultural Markets and Rural Development
BK.1	Operacija BK.1 Posebni traviščni habitati (HAB) v SKP 2023-2027
BK.1-I	Stopnja I operacije BK.1 Posebni traviščni habitati
BK.6	Operacija BK.6 Suhi kraški travniki in pašniki (SUHI_KTP)
CKFF	Center za kartografijo favne in flore Slovenije/ Centre for cartography of fauna and flora
GERK	Grafična enota rabe kmetijskega gospodarstva (zemljišče v uporabi kmetijskih gospodarstev)/ graphical unit of a farm holding of any land use
GVŽ	Glava velike živine - je predpisana enota za primerjavo med vrstami in kategorijami rejnih živali
HAB	Operacija Posebni traviščni habitati v PRP 2014-2020 do 2022
HT	Habitatni tip
HT 62A0	Vzhodna submediteranska suha travišča (<i>Scorzoneretalia villosae</i>)
HT 6410	Travniki s prevladujočo stožko (<i>Molinia</i> spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (<i>Molinion caeruleae</i>)
IRP 18.03	Kmetijsko-okoljska podnebna plačila – Biotska raznovrstnost
IRP 37	Naložbe v nakup kmetijske mehanizacije in opreme za upravljanje traviščnih habitatov
ITVr	Invazivna tujerodna vrsta rastline
KGZ NG	Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica /Agriculture and Forestry institute Nova Gorica
KGZS	Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije
KMG-MID	Identifikacijska številka kmetijskega gospodarstva /farm holding identification number
KOPOP	Kmetijsko-okoljsko-podnebna plačila (PRP 2014-2020)
KOPOP_BK / AEC_BK	Kmetijsko-okoljsko-podnebna plačila – Biotska raznovrstnost in krajina (SKP 2023-2027) / AGRI - environment - climate commitments – Biodiversity and landscape
LD	Lovsko društvo / hunting club
MOK	Mestna občina Koper
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

MNVP	Ministrstvo za naravne vire in prostor
NNON	Nacionalni načrt za obnovo narave
OOTT	Okolijsko občutljivo trajno travinje
PRP	Program razvoja podeželja
RKG	Register kmetijskih gospodarstev / Agricultural Holdings Registry service
SKP / CAP	Skupna kmetijska politika 2023 - 2027/ Common Agricultural Policy 2023 – 2027
SKZGRS / FFRS	Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije / Farmland and Forest Fund of the Republic of Slovenia
SN SKP /SP CAP	Strateški načrt Skupne kmetijske politike 2023 - 2027/ Strategic plan of Common Agricultural Policy 2023 - 2027
U1	Projektni ukrep 1, ki je namenjen ohranjanju HT 6410, HT 62A0 in travniškega postavneža /project measure 1
U2	Projektni ukrep 2, ki je namenjen ohranjanju barjanskega okarčka / project measure 2
UE	Upravna enota
ZRSVN / IRSNC	Zavod Republike Slovenije za varstvo narave /Institute of the Republic of Slovenia for Nature Conservation
ZV	Zbirna vloga/ Single Application for farms (subsidies application campaign)

Povzetek

Namen

Letno poročilo o napredku na pilotnem območju Istra za leto 2025 služi kot pregled izvedenih aktivnosti za ohranitev ciljnih vrst in habitatnih tipov (HT) na območju Nature 2000 Slovenska Istra, v akciji C.1.1 projekta LIFE-IP NATURA.SI v navedenem letu. Aktivnosti so se izvajale v skladu z Akcijskim načrtom izvedbenih ukrepov ohranjanja izbranih kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov na območju Nature 2000 Slovenska Istra (AN), ki je bil pripravljen v sklopu akcije A.1.3. AN zajema nabor aktivnosti za doseg cilja obnoviti/izboljšati vsaj 50 ha travišč na pilotnem območju Istra, s poudarkom na aktivnostih za izvajanje konkretnih ukrepov na terenu, ki smo jih oblikovali za ohranjanje travniškega postavneža, barjanskega okarčka, HT 62A0 in 6410.

Učinki in rezultati

V letu 2024 Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica (KGZ NG) kljub intenzivnemu izvajanju svetovanj o sonaravnih kmetijskih praksah, dopolnitvi JP Istrijani za travnike z možnostjo odstranjevanja lesne zarasti in možnostjo brezplačnega pridobivanja semen iz avtohtonih okoliških travnikov za hitrejšo vzpostavitev travne ruše ter izvedenim številnim dodatnim naporom v projektne ukrepe uspeli dodatno vključiti le 5 kmetij z 11,74 ha. Tako je bilo v letu 2024 v prilagojeno upravljanje travišč vključenih skupno 34,39 (68,78%) ha travniških površin. Partnerji projekta za pilotno območje Istra smo se strinjali, da smo na območju Nature 2000 Slovenska Istra izčrpali vse možnosti, da bi znatno preseglji dosedanji vpis v projekt, kaj šele dosegli cilj 50 ha, zato smo v septembru 2024 Evropski komisiji (EK) posredovali predlog za razširitev upravičenega pilotnega območja na območje Nature 2000 Pregara - travišča (SI3000037). Monitor in skrbnik pogodbe (CINEA) sta se glede na izvedene dodatne napore/aktivnosti v I. 2024, oceno izvedljivosti za območje Nature 2000 Pregara – travišča ter po dodatnih pojasnilih glede izbranih vrst in HT, ki jih ohranjamo, načeloma strinjala s širitvijo. Predlog spremembe za razširitev pilotnega območja Istra z dodatnimi pojasnili se je vključilo v končno poročilo tretje faze projekta, ki je bilo v začetku lanskega poletja iz strani EK tudi potrjeno.

Pomemben korak za povečanje možnosti z vključevanja v projekt je bila nadaljnja nadgradnja javnega poziva »Istrijani za travnike« z razširitvijo upravičenega pilotnega območja na območje Natura 2000 Pregara – travišča in s poenostavitvijo pogojev za vključevanje zaraščenih površin v aktivnosti odstranjevanja zarasti in ponovne vzpostavitve travniških habitatov. Na pilotnem območju Istra so po podatkih Agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja (ARSKTRP) v letu 2024 travniške površine upravljale **104 kmetije**, od tega **94** na območju **Nature 2000 Slovenska Istra** in **10** na območju **Nature 2000 Pregara – travišča**, pri čemer je le **24 kmetij redilo travojede živali**, kar predstavlja pomembno omejitev za izvajanje projektne aktivnosti. O spremembah so bile ciljne kmetije obveščene neposredno preko e-sporočil oz. po telefonu, dodatno smo za ciljne skupine in splošno javnost pripravili novico z naslovom »Ustavimo izginjanje Istrskih travišč« in jo objavili v lokalnem mediju (glasilo Murva) in mediju, specializiranem za kmetijstvo in podeželje (glasilo Zelena dežela), z namenom (ponovnega) obveščanja in spodbujanja vključevanja novih upravljavcev zemljišč v prilagojeno vzdrževanje travišč.

Ob razširitvi pilotnega območja Istra na območje Nature 2000 Pregara - travišča smo sklenili, da bomo do konca projekta nadaljevali z vključevanjem primernih travniških površin na novo zainteresiranih ali že vključenih deležnikov iz območja Nature 2000 Slovenska Istra ter poskušali dodatno zainteresirati deležnike za vključitev tudi v projektne ukrep U2.

Izveden je bil ponoven monitoring travniškega postavneža in barjanskega okarčka na območju Nature 2000 Slovenske Istre ter redni monitoring postavneža in prvi monitoring okarčka na območju Nature 2000 Pregara – travišča, saj na omenjenem območju ni kvalifikacijska vrsta. Poleg tega je bilo izvedeno ponovno kartiranje habitatnih tipov na površinah, vključenih v projektne ukrepe. Analiza teh podatkov bo omogočila oceno vpliva projektne aktivnosti na stanje travniških združb in populacij ciljnih vrst, rezultati pa bodo vključeni v nadaljnja projektna poročila.

Projektne partnerji za pilotno območje Istra smo preverili tudi **možnosti sodelovanja ter vključevanja različnih deležnikov v trajnostno upravljanje** mozaične kulturne krajine Slovenske Istre. Med pomembnejšimi deležniki smo identificirali Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS (SKZGRS), Mestna občina Koper (MOK), občina Piran, LAS Zelena Istra, RRA Koper, Središče Rotunda, Društvo in zadruga Sončni grič, Društvo Park Istra – Prostovoljski center Kastelec, Histria Botanica in Lovska družina Marezige (LD). Po dodatnih poizvedovanjih in telefonskih razgovorih pa se je izkazalo, da večina navedenih deležnikov deluje predvsem kot odločevalec, posredni upravljavec ali zakupodajalec zemljišč ali razvojna organizacija, in nimajo možnosti neposrednega izvajanja prilagojenega vzdrževanja travniških površin. Kot potencialno primerni deležniki za nadaljnje sodelovanje so se izkazali predvsem LD ter nevladni organizaciji Društvo in zadruga Sončni grič ter Park Istra. Z navedenimi deležniki so bili v letu 2025 izvedeni sestanki in pogovori o možnostih sodelovanja pri ohranjanju travniških površin. Lovska družina Marezige je sprva izrazila interes za predstavitev projektne aktivnosti, saj člani družine na pilotnem območju vzdržujejo več travniških površin z lovskimi prežami, pogosto v začetnih fazah zaraščanja, zato bi bile lahko primerne za vključitev v U2. Predstavitev na občnem zboru na koncu ni bila izvedena, saj se je po menjavi vodstva in zaradi notranjih nesoglasij LD odločila, da se v projektne aktivnosti ne bo vključila.

Pogovori so potekali tudi z Društvom Park Istra, ki upravlja Prostovoljski center Kastelec in razpolaga s skupinami prostovoljcev, ki sodelujejo predvsem pri krajših, začetnih akcijah, kot so odstranjevanje invazivnih tujerodnih vrst, vzdrževanje planinskih poti ali obnova posameznih kmetijskih površin. Zaradi narave dela in rotacije prostovoljcev vsakih nekaj mesecev se društvo ne more zavezati k dolgoročnim oz. večletnim projektom ali nalogam, ki zahtevajo posebna znanja, kot je primer upravljanja traktorja. Njihovo glavno vodilo je brezplačna podpora vsemu in vsakomur kar je dobro oz. v začetnih udarniških akcijah pa tudi lokalnim kmetom v radiju do pol ure vožnje od sedeža društva. Izrazili so tudi pripravljenost za morebitno sodelovanje pri posameznih naravovarstvenih akcijah na terenu. Društvo in zadruga Sončni Grič obdeluje približno 2 ha zemljišč, delno v lasti sosedu, ki jim dovoljuje izvajanje paše koz. Omenjena zemljišča ležijo izven območja Natura 2000 Slovenska Istra, vsi GERK-i skupaj obsegajo manj kot 1 ha, kar pomeni, da nimajo možnosti oddaje zbirne vloge (ZV). Redijo 7 koz in 3 mladiče/samce, pašo izvajajo po čredinkah s premiki na 4–6 dni, v času molže dodajajo mrvo. Kosijo le z nahrbtno motorno kosilnico, kupujejo pa strižno kosilnico. Zaradi omejene delovne sile in oddaljenosti površin niso sposobni izvajati prilagojenega upravljanja na območju Natura 2000, prav tako ne nameravajo povečati obdelovalnih površin do zahtevanega 1 ha za oddajo ZV. Do konca leta 2025 nas glede odločitve o sodelovanju na projektu skupaj s prijatelji iz Topolovca, niso več kontaktirali.

Posebna pozornost je bila namenjena sodelovanju z MOK in SKZGRS, ki upravljata pomemben delež kmetijskih zemljišč na pilotnem območju, zato lahko ključno pripomoreta k doseganju ciljev Nature 2000 (Programa upravljanja z območji Natura 2000 2023-2028 - PUN) in Strateškega načrta za kmetijstvo 2022-2027 (SKP) ter seveda tudi ciljev projekta LIFE-IP NATURA.SI.

V skladu s sklepom sestanka iz I. 2024 smo od oktobra 2024 do marca 2025 večkrat posredovali povpraševanje in pobude za objavo javnih razpisov za zakup prostih (treh nezasedenih) sklopov

zemljišč, s čimer bi bila omogočena tudi vključitev le teh v prilagojeno upravljanje travnišč. Žal pa želeni rezultati niso bili doseženi, saj iz SKZGRS ni bila nakazana namera o objavi JR za zakup niti za en predlagan sklop parcel, niti ni bilo konkretnega odziva z alternativnimi rešitvami ali umeritvami. Pomanjkanje sistemskih možnosti za vključevanje naravovarstvenih zahtev v zakupne pogodbe so se izkazale kot pomembna omejitev pri doseganju projektnih ciljev, saj upraviteljstva SKZGRS delujejo v skladu s sistemskimi predpisi. Nadzor površin v lasti RS, ki so proste zakupa, otežuje tudi pomanjkanje grafičnega sloja državnih površin in poenotenja pravil zakupa travniških površin. Poleg tega so v seznamih zelo pogost parcele navedene v celoti, pri katerih je lahko dejansko prost zakupa le del površine, iz seznama pa ni mogoče ugotoviti, kateri del parcele je to.

Bolj konkretni rezultati so bili doseženi v sodelovanju z MOK. Po več naknadnih usklajevanjih in usmeritvah s posredovanjem slojev OOTT in projektnih prioriteten površin, posredovanjem dopisa za upravljalce travniških površin na pilotnem območju v lasti MOK in ponovnih pobudah za objavo JR za dotične proste površine v interesu, je bil v letu 2025 objavljen JR za zakup večjega sklenjenega sklopa travniških površin na območju Krkavč. Med razpisne pogoje je MOK vključil tudi poseben režim ali omejitev rabe parcel s statusom OOTT, da jih zakupnik ne sme preorati ali spreminjati v drugo rabo in da na vseh zemljiščih, ki so predmet JR, ni dovoljena zasaditev trajnega nasada ter postavitve pomožnih objektov ali gradnja ostale infrastrukture. Projektnih zahtev pa zaenkrat ne morejo navajati med razpisnimi pogoji ker na površini ne morejo zagotavljati trajnosti. Zakupne pogodbe za trajno travinje namreč veljajo za obdobje 25 let z možnostjo podaljšanja. Na lanskem razpisu je sodelovala v projekt vključena kmetija kot edina prijaviteljica, ki je prvič oddala vlogo za dotičen sklop površin že v letu 2021. Po uspešno zaključenem postopku je bila v decembru 2025 podpisana pogodba o zakupu, kar je omogočilo vključitev dodatnih **6,84 ha travniških površin** v prilagojeno vzdrževanje površin.

V času subvencijske kampanje 2025 je v okviru akcije C.4.1 potekalo okrepljeno svetovanje o intervencijah Skupne kmetijske politike, v okviru katerega so bile kmetije (72) seznanjene tudi z možnostjo vključitve v prilagojeno upravljanje travniških površin v okviru projekta. Kmetom so bile predstavljene zahteve projektnih ukrepov, pričakovani učinki na ciljne vrste ter finančna nadomestila za izvajanje nadstandardnih sonaravnih kmetijskih praks. V primeru izraženega interesa smo v nadaljevanju v okviru akcije C.1.1 skupaj s kmetijami (5) pregledali njihove travniške površine, določili primerne površine za vključitev ter izpolnili in pripravili prijavno dokumentacijo. Kmetije, vključene v projekt, so travniške površine upravljale v skladu s predpisanimi zahtevami posameznih podukrepov U1 in U2, kar vključuje poznejšo košnjo, mozaično rabo travnikov, kombinacijo košnje in paše ter ohranjanje nepokošenih ali nepopašenih delov travnikov. Na površinah v različnih fazah zaraščanja so se izvajali tudi ukrepi odstranjevanja lesnate vegetacije in ponovne vzpostavitve travniške vegetacije. Za izvajanje projektnih ukrepov kmetije prejmejo enkratno letno finančno nadomestilo, ki se določi na podlagi velikosti vključene površine, izbranega podukrepa in izvedbe neobveznih zahtev. V primeru sočasne vključitve površin v projektni ukrep U1 in KOPOP operacijo BK.1 - Operacija Posebni travniški habitati (HAB) ali BK.6 - Operacija Suhi kraški travniki in pašniki (SUHI_KTP) se projektno finančno nadomestilo ustrezno zniža.

V letu 2025 se je na pilotnem območju nadaljevalo izvajanje prilagojenega upravljanja travnišč tako v skladu z zahtevami Projektnega ukrepa 1 - U1 kot tudi v skladu z zahtevam **projektnega ukrepa 2 - U2**. V letu 2025 je bil ukrep za ohranjanje barjanskega okarčka (U2) popolnoma izvedljiv in usklajen s trenutno veljavno zakonodajo, kar pomeni, da je bila površina vključena v U2 upravičena tudi do uveljavljanja neposrednega plačila v času oddaje ZV. Kljub temu so bile vse travniške površine v lanskem letu vključene zgolj v **izvajanje projektnega ukrepa U1 – prilagojeno upravljanje travnikov** (za ohranjanje travniškega postavneža, HT 62A0 in HT 6410)

in so skupaj obsegale **53,86 ha**, kar predstavlja **107,72 % ciljne vrednosti projekta (50 ha)**. Od tega je **20,34 ha (40,68 %)** prioriternih površin. **25,14 ha** površin vključenih v projekt so sočasno vključene tudi v operacije KOPOP_BK intervencije. V podukrep **1A** je bilo skupno vključenih **35,85 ha**, v podukrep **1B 14,31 ha** in v podukrep **1C** (odstranjevanje zarasti in vzpostavitev travniških površin) pa **3,69 ha**. Na območju Natura 2000 Slovenska Istra je bilo v projekt vključenih **41,23 ha**, na območju Natura 2000 Pregara – travišča pa **12,63 ha** travniških površin. V letu 2025 so se na povabilo za vključitev v projektne aktivnosti odzvale **štiri kmetije iz območja Nature 2000 Pregara – travišča. Od slednjih so 3 kmetije podpisale pogodbo o vključitvi v projekt** in v prilagojeno upravljanje vključile **12,63 ha travniških površin**. Poleg tega sta dve že vključeni kmetiji na območju Slovenske Istre v projekt vključili dodatne površine, predvsem po pridobitvi novih zemljišč v zakup.

Odstranjevanje zarasti se je v letu 2025 izvajalo preko javnega poziva Istrijani za travnike (JP), v okviru podukrepa 1C. Zaraščanje na območju se stopnjuje predvsem zaradi opuščanja kmetijske dejavnosti, velike razdrobljenosti in razpršenosti parcel posameznega lastnika, številnega solastništva ter slabših pogojev za ekonomsko učinkovito kmetovanje, še posebej za živinorejo. Zaradi številnih težav in omenjenih ovir smo zaznali potrebo po poenostavitvi pogojev za vključitev zaraščenih površin v projektne aktivnosti z ukinitvijo obveznost vnosa kmetijske rabe zaraščene površine v kmetijsko zemljišče v pripravi (1610) pred vključitvijo v podukrepa 1C ali 2B, ki usmerjata izvedbo vzpostavitve primernih travniških površin. V letu 2025 se je za vključitev v projektni podukrep 1C - odstranjevanje zarasti - odločila ena kmetija s skupno površino odstranjevanje lesne zarasti na 3,69 ha. Pred začetkom krčitve smo v sodelovanju s kmetom pripravili načrt odstranjevanja zarasti, izvedli terenski ogled ter podali strokovne usmeritve za izvedbo del in nadaljnjo vzpostavitev travniške vegetacije.

Kmetija, ki je v letu 2024 odstranjevala zarast in v okviru izvedene žetve v juniju 2024 pridobila semena trav, semen ni uspela dovolj zgodaj posejati, da bi vzklila. Setev semen trav se je od jeseni 2024 zaradi mrzlega, namočenega vremena in kratkih dni zamaknila v marec 2025. Namočena pomlad 2025 in pomanjkanje mehanizacije sta setev dodatno zamaknila v začetek meseca maja 2025, ko je bila površina ponovno primerna za setev. Kalitev pa je bila žal večinoma neuspešna zaradi neugodnih vremenskih razmer, saj je zelo mokri pomladi sledila dolgotrajnejša huda suša, ki je vztrajala polovico meseca maja in cel junij 2025. Površina je do konca leta 2025 ostala bolj ali manj brez traviščne vegetacije.

V marcu 2025 smo projektni partnerji za pilotno območje Istra naredili načrt aktivnosti za doseganje ciljev za izboljšanje stanja habitata in vrste metulja barjanski okarček v okviru projekta LIFE-IP NATURA.SI v letih 2025 in 2026, saj ni bilo interesa za vključitev. Namreč, pričakovali smo, da bo polovična raba GERKa oz. raba površine vsako drugo leto pritegnila kmetije, saj bi jim vključitev olajšala vzdrževanje površin. Vendar bi kmetija v tem primeru vzdrževala delno zaraščeno površino oz. celo vzdrževala površino na določeni stopnji zaraščenosti, primerni za barjanskega okarčka. Kmetijska dejavnost je namreč usmerjena predvsem v pridelavo, zato kmetije težje sprejmejo vzdrževanje travnikov brez pridelovalnega namena, kot ga predvideva projektni ukrep U2. Interes dodatno zmanjšuje tudi razdrobljenost površin, zaradi katere se kmetijam košnja le dela GERK-a ne zdi smiselna, košnja dve leti stare, goste travne ruše pa povzroča tehnične težave, zato jo kmetije pogosto lahko odstranijo le z mulčanjem, kar pa ni skladno z zahtevami U2. Na splošno na nezainteresiranost za kmetovanje nasploh dodatno vplivajo tudi zaposlenost v drugi dejavnosti in višja povprečna starost kmetov ter razmeroma majhen interes za živinorejo na celotnem območju zaradi česar je dogovarjanje za takšen način vzdrževanja še zahtevnejše. Projektne partnerji smo obravnavali možnost, da bi se v okviru ukrepa U2 košnjo nadomestilo z mulčanjem, vendar smo po razpravi ugotovili, da za takšno spremembo trenutno ni dovolj strokovnih podatkov, ki bi potrdili primernost mulčanja za ohranitev populacije

barjanskega okarčka. Mulčanje je lahko problematično tudi zaradi povečane prisotnosti divjih prašičev, ki rijejo po travnikih, saj se običajno pod mulčem množično zbirajo ličinke. Analize kažejo, da vrsta najpogosteje naseljuje zmerno do pretežno zaraščene površine in vrzelaste gozdove, medtem ko se na aktivno upravljanih travnikih pojavlja redkeje. Za njen obstoj je ključna mozaična krajina z različnimi fazami zaraščanja in dobra povezanost habitatov, saj je vrsta slabo mobilna, pri čemer opuščanje kmetovanja in posledično popolno zaraščanje predstavlja pomembno grožnjo za njen obstoj. Ugotovljeno je bilo tudi, da ni mogoče enoznačno določiti najprimernejšega načina upravljanja, zato je pomembno ohranjati zmerno, ekstenzivno rabo, ki preprečuje popolno zaraščanje. Terenske analize so dodatno pokazale, da lahko primeren življenjski prostor za vrsto na pilotnem območju Istra predstavljajo tudi površine pod električnimi daljnovodi, saj so le te pogosto v različnih fazah zaraščanja. Vzdrževanje teh površin izvaja podjetje **Elektro Primorska**, ki praviloma na 3–4 leta z ročnim posekom odstranjuje grmovje in drevesa, da zagotovi ustrezno oddaljenost vegetacije pod daljnovodom, pri čemer košnje ali mulčanja ne izvajajo. Ustaljen način vzdrževanja ustreza ohranjanju habitata barjanskega okarčka in njegovi populaciji, zato smo na sestanku z elektro podjetjem predlagali sklenitev sporazuma o nadaljnjem izvajanju obstoječe prakse vzdrževanja vsaj do leta 2031, do zaključka projekta in še pet let po zaključku projekta **LIFE-IP NATURA.SI** za zagotavljanje trajnosti. Predstavniki podjetja so poudarili, da ima pri vzdrževalnih delih absolutno prednost varnost ljudi, zaradi česar je lahko v primeru višje sile način izvajanja del po potrebi prilagojen. Do konca leta 2025 kljub posredovanemu zapisniku in osnutku sporazuma, odgovora podjetja na predlog sporazuma za sodelovanje še nismo prejeli. Vodilni partner je pri različnih izvajalcih preveril predvidene stroške odstranjevanja lesne zarasti. Po pridobljenih ponudbah smo skupaj ugotovili, da so stroški izvedbe z zunanjim izvajalcem precej visoki in da je v večini primerov potrebno sodelovanje več zunanjih izvajalcev, da je proces v celoti izpeljan. Največjo težavo pa predstavlja zagotavljanje trajnosti, saj po zaključku projekta ni več na voljo sredstev za prilagojeno vzdrževanje travnišč z zunanjim izvajalcem.

Nadaljevali smo z administrativno in tehnično podporo za vključene kmetije v zvezi z izvajanjem nadstandardnih sonaravnih kmetijskih praks, kot je pomoč pri izpolnjevanju prijavnih obrazcev–prijava na razpis za odpravo zaraščanja, izdelava pašnega načrta, izpolnjevanje evidenc o izvedenih delovnih opravilih tako v okviru programa SKP kot tudi v okviru projekta. Smo vezni člen pri pridobivanju informacij in v komunikaciji s strokovnimi in javnimi institucijami, za pridobivanje mnenj/dovoljenj in drugih strokovnih listin, oblikovali in izdali smo mnenje – kmetijski in naravovarstveni (ZRSVN) vidik specifične kmetijske pridelave, svetovali in usmerjali izvedbo odstranjevanja zarasti in nadaljnje vzpostavitve travniške površine, nudili pomoč in izvedbo sejanja semen trav pridobljenih iz bližnjih travnikov, svetovali o dodatnem vključevanju površin v KOPOP_BK operacije ali projektne ukrepe, zainteresiranim smo nudili pomoč pri pridobivanju prostih državnih površin, nudili pomoč pri prijavi na državne in občinske javne razpise, pomoč pri zbiranju in posredovanju dokazil v primeru višje sile na ARSKTRP, posredovali prošnje na SKZGRS za objavo JR za površine, ki so proste zakupa v primeru zainteresiranosti kmeta za prilagojeno upravljanje s travniki ter druge postopke. Lansko leto smo vključenim kmetom na različne načine nudili pomoč najmanj **119-krat**.

Izpostavimo lahko, da je KGZ NG skupaj z Zavodom republike Slovenije za varstvo narave (ZRSVN) sodeloval tudi pri postopku uskladitve tehničnega popravka sloja DKOP 9 za leto 2026, saj smo na podlagi terenskega pregleda in analize rabe ugotovili, da dve zemljišči v osrednjem delu pašnikov vključene kmetije z največjim številom travojedih živali na območju Natura 2000 Slovenska Istra zaradi intenzivne rabe ne predstavljata ključnega habitata kvalifikacijskih Natura 2000 vrst in habitatnih tipov. Površini se nahajata ob dostopni poti do pašnikov in v neposredni bližini montažne nadstrešnice, ki služi kot začasno zatočišče za govedo. Hkrati so bile kvalifikacijske vrste opažene na drugih površinah iste kmetije, ki so boljše ohranjene in so tudi

vkjučene v projektne ukrepe LIFE-IP NATURA.SI, vendar niso bile vključene v sloj OOTT. ZRSVN in KGZ NG sta ob podpori kmetije predlagala zamenjavo zemljišč v osrednjem delu pašnikov z robnimi površinami, ki so z vidika ohranjanja travniških habitatov in kvalifikacijskih vrst primernejše za varovanje in status OOTT. Postopek je potekal v sodelovanju s službo RKG, s katero je bil izveden skupen terenski ogled predlaganih površin, njihova natančna izmera in strokovna presoja primernosti nadomestnih zemljišč. V nadaljevanju smo izvedli še usklajevalni sestanek, na katerih je bil določen natančen obseg in grafični izris površin za izvzem iz sloja OOTT ter površin, ki bodo ob naslednjem vzdrževanju aplikacije MKGP v začetku leta 2026 na novo pridobile status OOTT. Prvi takšen tovrstni primer sodelovanja zakonodajalcev in izvajalcev omogoča uskladitev dejanske kmetijske rabe prostora, ohranjanje pogojev za nadaljnje izvajanje živinoreje na območju ter hkrati bolj ciljno usmerjeno varovanje travniških habitatov in vrst Natura 2000 na površinah, kjer so njihove populacije dejansko prisotne.

Pri izvajanju aktivnosti se je izkazalo, da je za vključevanje kmetov ključno **individualno svetovanje in dolgotrajnejša podpora**, saj kmetje potrebujejo čas, da razumejo pomen prilagojenega upravljanja travnikov in sprejmejo, da Natura 2000 ne predstavlja omejitve, temveč lahko tudi priložnost ter da ugotovijo ali so prilagoditve zaradi izvajanja večletnih obveznosti prilagojenega vzdrževanja za njih nasploh izvedljive. Kmetijska dejavnost je zelo kompleksna, saj kmet poleg pridelave opravlja tudi številne druge vloge, zato je pomembno, da naravovarstvene prakse postopoma postanejo del običajnega kmetovanja. Pri starejših in upokojenih kmetih je pogosto zaznati nezainteresiranost za vključitev, predvsem zaradi starosti, strahu pred dolgoročnimi obveznostmi in možnimi finančnimi posledicami.

V sklopu komunikacije s kmeti že od leta 2023 ugotavljamo, da predstavlja velik izziv tudi **pridobivanje soglasij lastnikov zemljišč za vris GERK-ov**, saj so številni lastniki pokojni, neznani ali živijo v tujini, kar povzroča opuščanje obdelave in zaraščanje površin. Površine z neznanimi ali pokojnimi lastniki so in bodo najverjetneje tudi v prihodnje večinoma prepuščene zaraščanju, saj še tista peščica kmetov iz območja, ki ima resnično interes vzdrževati površine, sploh še kmetovati ali se na novo odločiti za preusmeritev v kmetijsko dejavnost, se z reševanjem dolgotrajnih in zapletenih dednih postopkov za zemljišča, katerih niti dediči niso, ne bodo ukvarjali. Težave pri pridobivanju soglasij mlademu kmetu pogosto otežujejo nadaljevanje upravljanja kmetije in gospodarjenja s površinami ter otežujejo oblikovanje večjih sklenjenih kmetijskih površin in posledično izvajanje paše, kar poleg zgoraj omenjenih izzivov dodatno zmanjšuje interes za rejo živali in vzdrževanje travnikov. Na problematiko smo opozorili tako vodilnega partnerja kot RKG, ki pa sta v odgovoru navedla problematiko zastarelosti Zakona o dedovanju in podala možne usmeritve pri posameznih primerih. Novi **Zakon o kmetijstvu – 2 (UL RS, št. 100/25)**, ki začne veljati s 1.1.2026, omogoča lažje dokazovanje pravice do uporabe zemljišča, predvsem v primeru solastništva v sorodstvu in neurejenih lastninskih razmerjih.

V primeru, ko že več generacij obdeluje površino in ni bilo sklenjenega nobenega dogovora, lahko kmetija poskusi tudi s priposestvom iz Stvarno pravnega zakonika (Uradni list RS, št. 87/02, 91/13 in 23/209). Dobroverni lastniški posestnik premičnine lahko pridobi lastninsko pravico po določenem, predpisanem obdobju, vendar mora kmetija poiskati pravno pomoč tako kot pri dednih postopkih, le ti pa so običajno tudi zelo dolgotrajni, zapleteni in praviloma tudi dragi. Problem dodatno poglobljajo primeri, ko lastniki ne želijo dati soglasja za uporabo zemljišč, ker nasprotujejo temu, da bi drugi na njihovih površinah prejeli subvencije, ali pa na drugi strani zainteresirani za zakup računajo na kasnejši odkup zemljišča po nižji ceni. Posledično številne površine ostajajo neobdelane in se zaraščajo, zato smo se z ZRSVN dogovorili, da na problem sistematično opozarjamo pri nadaljnji pripravi zakonodaje, pri vrisovanju GERK-ov in pri prihodnjem oblikovanju **Nacionalnega načrta za obnovo narave**.

Za ostale vrste je ZRSVN s pomočjo dodatnega kadra v letu 2025 na pilotnem območju Istre okreplil predvsem aktivnosti na področju **izboljšanja stanja ohranjenosti dvoživk in močvirske sklednice**. Na podlagi podatkov Centra za kartografijo favne in flore Slovenije **CKFF** so izbrali lokacije za obnovo vodnih habitatov. Pri Pomjanu sta bili določeni dve lokaciji za **obnovo obstoječih kalov**, ki trenutno puščajo, lokalni kmet pa je predhodno izrazil interes za sodelovanje; izvedba obnove je zaradi vremenskih razmer in organizacijskih zamud prestavljena v leto 2026. Hkrati je ZRSVN pričel z izbiro kalov za **odstranjevanje mulja, zarasti ter invazivnih vrst** (npr. zlate ribice in tujerodne želve) ter izbiro korit, ki jih bo treba obnoviti ali prilagoditi, da bodo omogočale **prehod za dvoživke**. V dolini Dragonje se načrtuje tudi **vzpostavitev novih vodnih teles** za izboljšanje stanja **laške žabe in močvirske sklednice**.

Za izboljšanje habitatov laške žabe so potekala usklajevanja z lokalnimi kmeti in koncesionarji prioriteto glede **izboljšanja stanja obrežne vegetacije**, vendar v letu 2025 zaradi skrbi glede poplavne varnosti in neupoštevanja smernic za vzdrževanje, izvedba ukrepov še ni bila mogoča.

Od začetka septembra 2025 po hujšem deževju, je ZRSVN začel s spremljanjem stanja rastišča **Marchesettijeve smetlike na robovih ceste za Novi Brič**. Habitat vrste so bili zaradi preteklih močnih poglobitev obcestnih jarkov prizadeti in bi bili v primeru neustreznega nadaljnjega urejanja (globina jarkov ogroža stabilnost ceste) tudi močno ogroženi. Na terenskem sestanku se je ZRSVN uskladil s **Cestnim podjetje Koper** glede sanacije cestišča in robov brez povzročanja dodatne škode za rastišča.

Na območju pri Pomjanu je bilo izvedeno tudi **popisovanje metulja hromega volnoritca**, rezultati pa bodo znani v letu 2026; Svetovanje vključeni kmetiji o ustreznem in usmerjenem načinu upravljanja pašnikov trenutno podpira ohranjanje ugodnega stanja vrste. V letu 2025 za **progastega goža** ni bilo izvedenih posebnih popisov ali ciljno usmerjenih ukrepov za izboljšanje njegovega stanja.

Zaključek

Izvajanje projektnih aktivnosti kaže, da je dolgoročno ohranjanje travnišč in z njimi povezanih vrst tesno povezano z aktivnim kmetijskim upravljanjem, predvsem z živinorejo in rabo travniških površin za pašo ali pridelavo krme. Finančna nadomestila za izvajanje ukrepov prilagojenega upravljanja travnišč so po našem mnenju dovolj zanimiva za kmete. Razlog za izogibanje vključitvi v prilagojeno upravljanje travnišč na pilotnem območju Istre namreč niso omejitve projektnega ukrepa, ampak splošno pomanjkanje interesa za rejo travojedih živali ter pomanjkanje same mehanizacije za košnjo in interesa za njeno posest. Poleg geografskih značilnosti in slabših podnebnih pogojev za pridelavo kvalitetne krme, pomanjkanja večjih sklenjenih površin za pašo in kmetovanje nasploh so pglavitni razlogi, da je reja živali na območju ekonomsko nezanimiva. Aktivni kmetje na območju so večinoma zaposleni v drugih panogah kar pomeni, da jim kmetovanje predstavlja popoldansko dejavnost, kar običajno ne zagotavlja vsakodnevnosti in skrbi za živali. Večinoma se zato usmerjajo v upravljanje trajnih nasadov, redkeje v zelenjadarstvo. K splošnemu nezanimanju prispevajo še velika razdrobljenost primernih površin, težavni dostopi do zemljišč, številno solastništvo, velika razpršenost parcel istega lastnika ter odsotnost lastnikov/solastnikov kmetijskih površin. Namreč nerešeni dedni postopki, še dodatno odvrtačo še tisto pečico ljudi, ki so zainteresirani za začetek ali nadaljevanje kmetovanja ali širitev kmetije na pilotnem območju Istre.

Tekom izvajanja aktivnosti več let ugotavljamo, da se kmetijstvo lahko prilagodi naravovarstvenim ciljem le do določene mere, saj ukrepi, ki niso povezani s pridelavo hrane ali krme, za kmetije pogosto niso izvedljivi. Za ohranjanje kvalifikacijskih vrst z zelo specifičnimi habitatnimi zahtevami

bo zato v prihodnje treba razviti posebne prilagojene upravljalvske modele za posamezna območja Natura 2000, prilagojene konkretnim mikrolokacijam. Hkrati želimo v sodelovanju s kmetijami razvijati trajnostne primere dobrih praks, ki bodo pokazali, da je na pilotnem območju vzdrževanje travnikov in varstvo narave do določene mere mogoče uspešno usklajevati.

Abstract

Purpose

The annual progress report for the Slovenska Istra pilot area provides an overview of the activities of action C.1.1 carried out in 2025 to conserve target species and habitat types in this pilot area, the Natura 2000 site of Slovenska Istra (SI3000212). The activities were implemented in accordance with the document “Concrete conservation measures plan for selected qualifying species and habitat types in the Natura 2000 site of Slovenska Istra” (AP), which was prepared under Action A.1.3. The emphasis was on the implementation of concrete conservation measures in the field, which were in the AP designed for marsh fritillary (*Euphydryas aurinia*), false ringlet (*Coenonympha oedippus*), and two – habitat types (HT) Eastern Sub-Mediterranean Dry Grassland (*Scorzoneretalia villosae*) (HT 62A0) and Cone-dominated Grassland (*Molinia* spp.) on carbonate, peaty or clayey-silt soils (*Molinion caeruleae*) (HT 6410).

Outcomes and Results

Despite our intensive additional efforts in 2024 in pilot area Istra, we managed to include only 5 farms with 11.74 ha in project activities. Thus, in 2024, a total of only 34.39 (68.78%) ha of grassland areas were included in adapted grassland management. Based on results of implemented activities, responses of the farmers in 2024, characteristics of the pilot area and trends in the agriculture in this area the project team strongly believed that a set objective of restoring/improving 50 ha grasslands in the pilot area will not be achieved by the end of the project (31/12/2026). Therefore, we were actively looking for alternative ways to reach the set objective. Thus, in September 2024 an expansion of the pilot area was proposed to include the additional Natura 2000 site Pregara – travišča (Ticket TCK004650, opened 29.07.2024) to CINEA as a potential solution. The monitor and contract manager (CINEA) in principle agreed to the expansion, taking into account the additional efforts/activities carried out in 2024, the feasibility assessment for the Nature 2000 site of Pregara – travišča, and following additional clarifications regarding the conservation of selected species and HTs. The proposal for eligible area expansion in the pilot area Istra by including the Natura 2000 site Pregara - travišča along with additional clarifications, was included in the project's third phase final report, which was also approved at the beginning of summer 2025 by the EC.

An important step towards expanding available opportunities in adapted grassland management and project participation was the further expansion of the public call “Istrians for Grasslands” (PC) by expanding the eligible pilot area to the Natura 2000 site of Pregara – travišča and by simplifying the terms for including overgrown areas in activities of removing overgrowth and restoring grasslands. In 2024 according to the Agency for Agricultural Markets and Rural Development (ARSKTRP) data provided, 104 farms managed grassland areas in the pilot area Istra, of which 94 farms were in the Nature 2000 site of Slovenska Istra and 10 in the Nature 2000 site of Pregara – travišča, with only 24 farms raising grass-fed livestock as the key driver for maintaining grasslands,

which represents a significant constraint on the implementation of adapted grassland management. The key farms were informed about the recent amendment via email or by phone. Additionally, we prepared a news article titled “Let’s prevent Istrian Grasslands disappearance” for stakeholders and the general public, published it in the local media (the Murva newsletter) and in an agricultural content specialized media (the Zelena dežela newsletter), with the aim of (re)informing stakeholders and encouraging additional enrolment of land managers in adapted grassland management.

With the expansion of the eligible area to Natura 2000 site Pregara - travišča, we committed to continue enrolment of suitable grassland areas from newly interested or already participating farms in the Nature 2000 site of Slovenska Istra, and further attempted to encourage them to participate in project measure U2 as well.

Last year monitoring for marsh fritillary and false ringlet in the Natura 2000 site of Slovenska Istra was repeated, while in the Pregara – travišča Natura 2000 site the monitoring of marsh fritillary was also repeated, with prior implementation for false ringlet, as the latter is not a qualifying species in the area. In the area near Pomjan, a field survey of the Easteren eaggar was also carried out, with results available later in 2026. Advisory support to the involved farm on appropriate and targeted grassland management is currently contributing to maintaining the species in a favourable condition. In addition, re-mapping of habitat types was carried out in the areas included in the project measures. Analysis of this data will enable an impact assessment of project activities to determine conditions of grassland communities and populations of target species and will be included in future project reports (D.1.1).

Agriculture and Forestry institute Nova Gorica (KGZ NG) also explored opportunities for various stakeholders’ cooperation or involvement in adapted grassland management for sustainable management of Slovenian Istria mosaic cultural landscape. Among the key stakeholders, we identified the Farmand and Forest Fund of the Republic of Slovenia (SKZGRS), the Municipality of Koper (MOK), the Municipality of Piran, the Local Action Group (LAG) Green Istria, the Regional Development Agency (RRA) Koper, the Rotunda Center, Agri-cooperative (Association) and society Sončni grič, the Park Istra society(charity organization) – Kastelec Volunteer Center, Histria Botanica, and the Marezige Hunting Club (LD). However, following additional inquiries and via telephone interviews, it became apparent that most of the mentioned stakeholders primarily act as decision-makers, indirect managers or land leaseholders (owners), or as development organizations, which do not have the capacity to directly implement adapted grassland management. Marezige LD, associations Sončni grič and Park Istra were identified as the most suitable stakeholders for further enrolment in project activities. Meetings and discussions with them regarding enrolment opportunities in adapted grassland management within the project were held in May 2025. The Marezige LD initially expressed interest in a presentation of project activities, since LD members maintain grasslands and the hunting lodge in the pilot area for wild game grazing in particular. Grasslands managed by LD are often in early overgrowth stages, and thus suitable for U2 enrollment. Following their annual general meeting and leadership changes, LD decided not to participate in the project activities due to internal disagreements. Project activities presentation and discussions were also held with Park Istra association, which manages the Kastelec Volunteer Center and works with groups of volunteers mainly involved in short-term, initial actions such as the removal of invasive alien species, hiking trails maintenance, and restoration of

individual agricultural areas. Due to the nature of their work and volunteers' rotation every few months, the society cannot commit to long-term or multi-year projects or tasks requiring specific skills, such as operating a tractor. Their main principle is to provide volunteer support to any beneficial initiative, particularly through initial striking actions, including assistance to local farmers within a roughly 30-minute radius from the association's headquarters. They also expressed willingness to potentially participate in individual conservation actions in the field.

The Sončni Grič association and agri-cooperative manage approximately 2 hectares of land, partly owned by a neighbouring landowner who allows them to graze goats. The included land lies near but outside the Natura 2000 site of Slovenska Istra, and all their GERKs together cover less than 1 hectare, meaning this disqualifies them from submitting an **application designated for farms during subsidiary application campaign, single application form (ZV)**. They keep 7 jenny goats and 3 young billy goats animals, practice grazing in animal enclosures for maximum of 4–6 days per enclosure, and supplement feeding with hay during milking periods. Mowing is carried out only with a backpack motor mower, while a shear mower is being purchased. Due to limited workforce and the distances between plots in the pilot area, they are not able to implement adapted management within the Natura 2000 area, nor they intend to expand their cultivated land in GERKs up to 1 hectare threshold for application submission. By the end of 2025, we have not received any follow-up contact regarding their participation in the project together with their partners from Topolovec.

Special attention was given to cooperating with MOK and SKZGRS, which manage a significant part of the pilot area agricultural land and therefore play a key role in achieving the objectives of Natura 2000 (Natura 2000 Management Programme 2023–2028 – PUN), the goals of Strategic Plan for Agriculture 2023–2027 (CAP), as well as the goals of the LIFE-IP NATURA.SI project.

In the period between October 2024 and March 2025, in accordance with the 2024 meeting conclusions, we repeatedly submitted inquiries and suggestions for a public call to enable the leasing of 3 available land blocks of grassland or overgrowth plots, in order to include these in adapted grassland management. Unfortunately, the desired results were not achieved, as no intention to publish a public call for leasing was expressed by SKZGRS for any of proposed blocks, nor any concrete response offering alternative solutions or adjustments were made.

The lack of systemic solutions to integrate nature conservation requirements into leasing contracts proved to be a significant limitation in achieving project objectives, as SKZGRS operates in accordance with legislation and systemic regulation. Monitoring of available state-owned land is also complicated due to the lack of a comprehensive graphical layer representing available land in the online GIS - application and the lack of unified/ standardized leasing rules of available grassland areas. Furthermore, the list of available plots often includes entire plots, even though only part of them may actually be available for leasing, therefore it is not possible to determine the availability of specific plots.

More concrete results were achieved in cooperation with MOK. After several additional coordination efforts and guidance— including the provision of OOTT and priority project areas layers, provision of an official letter for grassland managers owned by MOK in the pilot area, and repeated initiatives to publish a call for the relevant available land— a public call to lease a larger, concluded block of grassland plots in the Krkavče area were published in 2025. Within tender

conditions, MOK also included a specific restriction for land plots with OOTT status, preventing them from applying ploughing or being converted to other land uses. In addition, establishment of permanent crops, building auxiliary structures or other infrastructure is not permitted on any of the land featuring in the call. However, project measures requirements cannot be included in the tender conditions yet, as sustainability cannot be provided. Lease contracts for permanent grassland are relevant for 25 years, with the possibility of extension.

A farm already involved in the project, which had first applied for the same land plot in 2021 was the only applicant that participated in abovementioned call. Following the successful completion of the procedure, a lease contract was signed in December 2025, enabling the inclusion of an additional 6.84 hectares of grassland into adapted grassland management.

During the subsidies application campaign in 2025, KGZ NG implemented enhanced consultation on interventions and operations within the framework of the Common Agricultural Policy 2023-2027 (CAP). Adapted grassland management according to the project measures requirements (U1 and U2) also represent an above-standard sustainable agricultural practice. Therefore, project measures and possibility of participating in adapted grassland management for the pilot area Istra were also presented to 72 farms during consultation within subsidies application campaign. Furthermore, in case the farmer was interested in joining the project measure (5), we jointly overviewed his maintained grassland areas in the framework of action C.1.1, identified suitable areas to include in the project, explained requirements in detail on grassland maintenance, explained expected impacts on target species and the financial compensation for implementing above-standard sustainable agricultural practices and jointly filled-in the application form and other compulsory annexes required.

Farms involved in the project, managed grassland areas in accordance with requirements of sub-measures U1 and U2, including later mowing, mosaic grassland use, a combination of mowing and grazing, and the preservation of unmown or ungrazed strips. On areas in different stages of overgrowth, measures such as removal of woody vegetation and restoration/reestablishment of grassland vegetation were also implemented. Farms receive a one-time annual financial compensation, determined by the size of included area, selected sub-measure, and the implementation of optional requirements. In cases where areas are simultaneously included in project measure U1 and AEC operations BK.1 – special grassland habitats (HAB) or BK.6 – dry karst grasslands and pastures, the project financial compensation is reduced accordingly.

In 2025, adapted grassland management within project was implemented in accordance with requirements of both U1 and U2. In 2025, the measure designed specially to conserve false ringlet butterfly was fully feasible and in accordance with the applicable legislation, meaning that areas included in U2 were also eligible for direct payments during subsidies application campaign.

Nevertheless, in the past year all grassland areas were included only in U1 which aims to preserve the marsh fritillary, HT 62A0 and HT 6410. Adapted grassland management within project is implementing on a total of **53.86 ha**, which represents **107.72%** of the project goal (50 ha). Of this, **20.34 ha (40.68%)** are located in **priority areas**. A total of **25.14 ha** of entire areas included in the project are also simultaneously included in **KOPOP_BK intervention** operations. Sub-measure **1A** covers **35.85 ha**, Sub-measure **1B 14.31 ha** and sub-measure **1C 3.69 ha** (removal of overgrowth and restoration of grasslands). In 2025, within Natura 2000 site of **Slovenska Istra 41.23 ha** of

grasslands were included in U1. Four farms from the Natura 2000 site **Pregara – travišča** responded positively to join project activities. Of these, three additional farms with **12.63 ha** enrolled in adapted grassland management within the project. Furthermore, two farms from Natura 2000 site of Slovenska Istra additionally enrolled 7,05 ha grasslands and overgrown areas, mainly after obtaining new land through leasing.

In 2025, the overgrowth removal was implemented through the PC, within sub-measure 1C. Overgrowth in the area is increasing mainly due to the abandonment of agricultural activities, strong land/plot fragmentation and dispersion of individually owned land plots, multiple ownership, and less favourable conditions for economically efficient farming, especially livestock management.

Due to these challenges and obstacles, we identified a need to simplify the conditions to include overgrown land in project activities. Requirement to first register the graphical unit of a farm holding land use (GERK) “agricultural land under preparation” (1610) before joining sub-measures 1C or 2B, which focus on establishing suitable grassland areas, was discontinued. In 2025, one farm decided to participate in project sub-measure 1C with a total area of 3.69 hectares of woody vegetation removal. Before removal implementation, an overgrowth removal plan was prepared together with the farmer, field visit was carried out and guidelines for overgrowth removal and the further grassland establishment were provided.

The farm that implemented overgrowth removal in 2024 and harvested grass seeds in June 2024 was unable to sow them early enough for successful germination. Sowing was delayed from autumn 2024 to March 2025 due to cold and wet weather conditions and short daylight periods. Continued wet conditions in spring 2025 and a lack of machinery further postponed sowing to early May 2025, when conditions finally became suitable. Unfortunately, germination was mainly unsuccessful due to unfavourable weather, as the very wet spring was followed by a prolonged and severe drought lasting from mid-May through June 2025. As a result, the area remained more or less without grassland vegetation by the end of 2025.

In March 2025, the project team for the pilot area Istra prepared an activity plan to achieve objective of improving the habitat and conservation status of butterfly within project in the last two years of project activity implementation, as there was no interest in participation at the end of 2024. After project measure was designed, we expected that half use of a GERK or alternating area maintenance every other year would attract farmers with proposed eased maintenance. However, this would require maintaining partially overgrown areas at an overgrowth stage suitable for the species. Since agricultural activity is primarily production-oriented, farmers find it difficult to accept grassland management without a productive purpose, as required under project measure U2. Interest is further reduced by land fragmentation, which makes partial land plot mowing impractical, and by technical difficulties of mowing dense, two-year-old grass swards, which are often manageable only through mulching, which is however not compliant with U2 requirements. In general, the lack of interest in farming is further influenced by employment in other sectors, relatively higher farmers’ average age, relative low interest in livestock farming and owning mowing machinery in the area, which makes it even more challenging to enrol in this type of land management. Project partners considered possibility of replacing mowing with mulching under U2; however, it was concluded that there is currently insufficient scientific evidence to confirm its suitability that would support improving species population status. Mulching may also be

problematic due to increased presence of wild boar, which are rooting in grasslands, attracted by larvae accumulations under mulch residues. Analyses indicate that false ringlet most frequently inhabits moderately to predominantly overgrown areas and gappy-open forest, while it occurs less often on actively managed grasslands. Its survival depends on a mosaic landscape with varying stages of overgrowth and good habitat connectivity, as the species is poorly mobile. Therefore, abandonment of farming is resulting in complete overgrowth of an area and representing a significant threat to its survival.

It was also concluded that is not possible to determine the most suitable management approach for false ringlet conservation. Therefore, it is important to maintain moderate, extensive use that prevents complete overgrowth. Field analyses additionally showed that areas under power lines can represent suitable habitat, as they are often in various succession stages. Maintenance of these areas is carried out by Elektro Primorska company, which removes shrubs and trees by manual cutting every 3 or 4 years, to ensure an appropriate vegetation distance beneath the power lines, without mowing or mulching. This established practice is considered suitable for maintaining the species' habitat, and a cooperation agreement was proposed to continue this management at least until 2031, covering the project duration and a five-year afterlife period, to provide measure sustainability. The company emphasized that human safety takes absolute priority, and maintenance management practices may be adjusted if necessary. By the end of 2025, however, no response to the proposed agreement had been received.

The coordinating partner also estimated costs of removing woody overgrowth with external assistance and found them to be relatively high, often requiring several contractors to complete whole removing overgrowth process. However, a key challenge is ensuring long-term sustainability, as no funding will be available after the project ends to support continued adapted grassland management through external contractors.

Last year, we continued providing administrative and technical support to enrolled farms regarding adapted grassland management. This includes assistance with completing application forms (e.g. applications for calls related to overgrowth removal), preparation of grazing plans, and maintaining records of completed tasks within both the CAP and the project framework. We acted as an intermediary in obtaining information and communicating with specialized and public institutions, to obtain opinions/permits and other professional/expert documents. We also prepared and issued expert opinions covering both agricultural and nature conservation aspects (ZRSVN), advised on and guided removal overgrowth and further restoration of grassland habitats with provided assistance and support for implementation of sowing grass seeds collected from nearby indigenous meadows. In addition, we provided additional consultations on enrolling land into KOPOP_BK operations or project measures, assisted interested farmers in accessing available state-owned land, supported and aided farmers to fill in applications for national and municipal public calls, helped compile and submit evidence in cases of force majeure to ARSKTRP, and forwarded requests to SKZGRS to publish calls for leasing available land where farms have interest to implement adapted grassland management. Altogether, last year we provided assistance to the participating farmers in various ways at least 119 times.

KGZ NG and ZRSVN also cooperated and contributed to the process of updating a technical correction of DKOP 9 layer for 2026. Based on field survey and land-use analysis, it was determined that two plots located in the central part of pastures, which belong to the farm with the highest number of grass feed livestock in the Natura 2000 site of Slovenska Istra, do not represent

key habitats for qualifying Natura 2000 species and habitat types due to intensified use. These plots are situated along an access road and near a temporary shelter for cattle. At the same time, qualifying species were detected on other, better conserved areas of the same farm, which are included in LIFE-IP NATURA.SI project measures but were not part of the OOTT layer yet. With support of the mentioned farm, we proposed replacing the central pasture plots with more suitable peripheral ones, which are more suitable for conservation and OOTT status from the perspective of preserving grassland habitats and qualifying species. The process was carried out in cooperation with the RKG service (agricultural holdings registry service), including joint field survey, precise measurements, and expert suitability evaluation of the proposed replacement areas. A coordination meeting followed, during which exact scope and graphical delineation of areas excluded from the OOTT layer were defined, together with newly included areas during the next system update in early 2026. This represents a first example of such cooperation between policymakers and operators, enabling better harmonisation of actual agricultural land use with supporting maintenance of continued livestock farming in the area at the same time as more targeted conservation of actually present Natura 2000 grassland habitats and species.

During project activities implementation, it became evident that individual consulting and long-term support provided are crucial for involving farmers in adapted grassland management. Farmers need time to understand the importance of adapted grassland management and to recognize that Natura 2000 does not represent a constraint, but can also be an opportunity. They also need to assess whether the required adjustments linked to multi-year commitments/requirements are feasible for their farm. Agriculture is a highly complex activity, as farmers perform many roles beyond production, so it is important that nature conservation practices gradually become part of standard farming. Among older, retired farmers, a lack of interest in enrolment is often detected, mainly due to age, fear of long-term commitments, and potential financial implications.

Since 2023, communication with farmers has also highlighted major challenges in obtaining landowner consent for registering land plots in GERK. Many landowners are deceased, unknown, or living abroad, which contributes to land abandonment and overgrowth. Such areas are likely to remain unmanaged in the future, as even the small number of motivated farmers are not willing to engage in lengthy and complex inheritance procedures for land they do not even own. Difficulties in obtaining consent often complicates the continuation of farm management and land use for young farmers and prevent consolidating larger, land blocks, which complicates grazing and further reduces interest in livestock farming and grassland maintenance. These issues were pointed out to both the coordinating partner and the RKG service, who referred to the outdated inheritance legislation and provided guidelines for individual cases.

The new Agriculture Act – 2 (UL, No. 100/25), entering into force on 1 January 2026, facilitates proving the right to use land, particularly in cases of co-ownership among relatives and unresolved ownership situations. In cases where land has been cultivated for generations without formal agreements or consents, farms may also attempt to claim ownership through adverse possession under the Property Code (Code of Property Law). However, this requires legal assistance, similarly to inheritance procedures, which are typically lengthy, complex, and expensive.

The issue is further aggravated when landowners refuse to grant consent for land use, either because they oppose others receiving subsidies on their land or on the other hand potential tenants postpone with purchase to get lower price for land. As a result, many areas remain unused and continue to become overgrown. We agreed with ZRSVN to systematically highlight this issue

in future legislative procedures, during GERK registration and during process of development and design of forthcoming National Nature Restoration Plan.

For other species, in 2025 ZRSVN, with the help of additional staff, primarily strengthened activities in the pilot area Istra aimed at improving the conservation status of amphibians and the European pond turtle. Based on data from Centre for cartography of fauna and flora (CKFF), locations for the restoration of aquatic habitats were selected. Near Pomjan, two sites were identified for the restoration of existing ponds that are currently leaking, and a local farmer had previously expressed interest in participating. However, due to weather conditions and organizational delays, implementation of the restoration has been postponed to 2026. At the same time, ZRSVN began selecting ponds for the removal of silt, overgrowth, and invasive species (e.g. goldfish and non-native turtles), as well as identifying troughs that will need to be restored or adapted to allow passage for amphibians. In the Dragonja Valley, the establishment of new water bodies is also planned to improve the status of the Italian agile frog and the European pond turtle.

To improve habitats for the Italian agile frog, coordination took place with local farmers and concession holders, primarily regarding the improvement of riparian vegetation. However, in 2025, due to concerns about flood safety and non-compliance with maintenance guidelines, the implementation of measures was not yet possible.

From the beginning of September 2025, following heavy rainfall, ZRSVN began monitoring the condition of the Marchesetti's eyebright population along the roadside near Novi Brič. The species' habitats had been affected by past deepening of roadside ditches and would be seriously threatened in the event of further inappropriate management (as ditch depth threatens road stability). During a field meeting, ZRSVN coordinated with the Cestno podjetje Koper (CPK, Koper Road Company) on the rehabilitation of the roadway and its edges without causing additional damage to the habitats.

In 2025, no specific surveys or targeted measures were carried out for the four-lined snake to improve its status.

Conclusion

The implementation of project activities shows that the long-term conservation of grasslands and the species associated with them is closely linked to active agricultural management, particularly livestock farming and the use of grassland areas for grazing or fodder production. In our opinion, financial compensation for implementing measures of adapted grassland management is sufficiently attractive for farmers. The reason for avoiding participation in adapted grassland management in the pilot area Istra is not due to the limitations of the project measures, but rather a general lack of interest in raising grass-fed livestock, as well as a lack of mowing machinery and interest in owning such equipment.

In addition to geographical characteristics and less favourable climatic conditions for producing high-quality fodder, the lack of larger land blocks of plots suitable for grazing and farming in general are key reasons why livestock farming in the area is economically unattractive. Active farmers in the area are mostly employed in other sectors, meaning that farming represents an afternoon or secondary activity, which usually does not ensure daily presence and care for animals. As a result, they mostly focus on the management of permanent crops, and less

frequently on vegetable production. The general lack of interest is further exacerbated by the high fragmentation of suitable land, difficult access to land plots, multiple ownership, the dispersion of plots belonging to the same owner, and the absence of landowners or co-owners. Unresolved inheritance procedures further discourage even the small number of individuals who are interested in starting or continuing farming or expanding their farms in the pilot area Istra.

Over few years of implementing activities, we have detected that agriculture can only be adapted to nature conservation objectives to a certain extent, as measures not related to food or fodder production are often not feasible for farms. Therefore, in order to conserve qualifying species with very specific habitat requirements, it will be necessary in the future to develop special, tailored management models for individual Natura 2000 site, adapted to specific micro-locations. At the same time, in cooperation with farms, we aim to develop above standard sustainable agricultural practices that will demonstrate that, in the pilot area, the maintenance of grasslands and nature conservation can, to a certain extent, be successfully aligned/harmonized.

Kazalo vsebine

Seznam uporabljenih okrajšav	3
Povzetek	5
Abstract	12
Kazalo slik	22
Kazalo preglednic	22
1 Uvod	24
2 Konkretni aktivnosti za ohranjanje izbranih vrst metuljev in HT	25
2.1 Sprememba javnega poziva »Istrijani za travnike«	25
2.2 Popis stanja HT in izbranih vrst pilotnega območja v letu 2025	26
2.3 Seznanjanje kmetij s projektom in z ukrepi za ohranjanje izbranih HT in vrst metuljev ...	26
2.3.1 Predstavitev aktivnosti prilagojenega upravljanja	26
2.4 Aktivnosti za doseganje ciljev za izboljšanje stanja habitata in vrste metulja Barjanski okarček v letih 2025 in 2026	27
2.4.1 Doseganje ciljev za izboljšanje stanja habitata in vrste metulja barjanski okarček	27
2.4.2 Površine pod daljnovodi Elektro Primorska	29
2.4.3 Vzdrževanje z zunanjim izvajalcem	31
2.5 Informiranje deležnikov o projektu in ukrepih za ohranjanje izbranih HT in vrst metuljev	31
2.5.1 Dogovori z lovci – LD Marezige	32
2.5.2 Društvo Park Istra	32
2.5.3 Društvo in zadruga Sončni Grič	33
2.5.4 Mestna občina Koper in Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije – Upraviteljstvo JZ Slovenije	34
2.5.4.1 SKLAD KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ IN GOZDOV REPUBLIKE SLOVENIJE – Upraviteljstvo JZ Slovenije (SKZGRS – Koper)	35
2.5.4.2 MESTNA OBČINA KOPER – MOK	37
2.6 Prilagojeno kmetovanje na prioritetnih površinah	39
2.7 Vključitev v prilagojeno upravljanje	42
2.7.1 Denarno nadomestilo	48
2.7.2 Podpora vključenim kmetijam	55
3 Ohranjanje ostalih ciljnih vrst	61
4 Zaključek	64
5 Viri in literatura	66
6 Priloge	66

Kazalo slik

Slika 1: Naslovna slika javnega poziva »Istrijani za travnike	25
Slika 2: Različni načini vzdrževanja travnate površine in pojavljanje vrste metulja barjanski okarček	29
Slika 3: Prikaz površin pod daljnovodi (rjave linije) in glede na dejansko rabo potencialnih primernih površin za habitat barjanskega okarčka (rumene linije).....	30
Slika 4 in Slika 5: Utrinki iz sestanka z društvom Park Istra ter z Društvom in zadrugo Sončni grič	33
Slika 6: Kmetijske površine v upravljanju društva in zadruga Sončni grič	34
Slika 7: Površine RS proste zakupa, za katere smo posredovali prošnjo za objavo JR za zakup; pilotno območje Slovenska Istra, marec 2024, ponovno posredovanje povpraševanja februar 2025	37
Slika 8: Čreda z največjim številom travojedih živali na območju Nature 2000 Slovenska Istra (7,7 GVŽ oz. 11 glav).....	39
Slika 9 Prikaz površin, vključenih v projekt LIFE-IP NATURA.SI v letih 2023, 2024 in 2025 na območju Nature 2000 Slovenska Istra.....	43
Slika 10: Prikaz površin, vključenih v projekt: prioritete in površine izven prioritet na območju Nature 2000 Slovenska Istra.....	44
Slika 11: Prikaz površin, vključene v različne podukrepe U1 v okviru projekta LIFE-IP NATURA.SI v letu 2025 na območju Nature 2000 Slovenska Istra	46
Slika 12: Prikaz površin, vključenih v različne podukrepe U1 v okviru projekta LIFE-IP NATURA.SI v letu 2025 na območju Nature 2000 Pregara - travišča.....	47
Slika 13: Površina po izvedenem odstranjevanju zarasti in setvi semen trav na dan 8.10.2025	54
Slika 14: Terensko usklajevanje med predstavniki KGZ NG, ZRSVN, RKG in kmeta za ogled in določitev površin za zamenjavo zemljišča s statusom OOTT	57
Slika 15: Pregled kala »Roman« konec leta 2025, ob načrtovanju ukrepov za njegovo obnovo	61
Slika 16: Pregled kala Lukovice konec leta 2025, ob načrtovanju ukrepov za njegovo obnovo	62
Slika 17: Posuta brežina na delu rastišča Marchesettijeve smetlike (levo; del zemljine so zaradi zagotavljanja prehodnosti ceste že odstranili) ter močno poglobljen obcestni jarek na delu rastišča.	63

Kazalo preglednic

Preglednica 1: Seznam zakupa prostih površin v lasti RS posredovan na SKZGRS za objavo JR 36	
Preglednica 2: Vključevanje travniških površin v projektne podukrepe U 1 med leti 2023, 2024 in 2025	43
Preglednica 3: Višina finančnega nadomestila za posamezne obvezne zahteve U1 ter izračun višine nadomestil v primeru vpisa IRP18.03 operacije BK.1 ali BK.6 in posamezne obvezne zahteve U1 na isti površini.	50

Preglednica 4: Višina finančnega nadomestila za posamezne izbirne zahteve Ukrepa 1 ter višina nadomestil v primeru vpisa IRP18.03 operacije BK.1 ali BK.6 in izbirnih zahtev Ukrepa 1 na isti površini.....	51
Preglednica 5: Višina finančnega nadomestila za vzpostavitev primernih površin v okviru U1 ali U2	54

1 Uvod

Dokument je nastal v okviru akcije C.1.1 projekta LIFE integriran projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji (LIFE-IP NATURA.SI, LIFE17 IPE/SI/000011) in služi kot pregled opravljenih aktivnosti v okviru navedene akcije v letu 2025 na pilotnem območju Slovenska Istra.

Ključni cilj projekta na območju Nature 2000 Slovenska Istra (SI3000212) je, da se preko različnih aktivnosti obnovi ali izboljša 50 ha travišč z namenom ohranjanja in izboljšanja stanja ohranjenosti izbranih vrst Nature 2000, njihovih habitatov ter izbranih habitatnih tipov (HT) Nature 2000. Konkretno aktivnosti so se v letu 2025 izvajale v skladu z Akcijskim načrtom (AN) izvedbenih ukrepov ohranjanja izbranih kvalifikacijskih vrst metuljev travniški postavnež (*Euphydryas aurinia*) in barjanski okarček (*Coenonympha oedippus*) ter habitatnih tipov HT 62A0 - Vzhodna submediteranska suha travišča (*Scorzoneretalia villosae*) in HT 6410 - Travniki s prevladujočo stožko (*Molinia* spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (*Molinion caeruleae*) za območje Nature 2000 Slovenska Istra (v nadaljevanju AN), ki je bil objavljen marca 2023 v sklopu akcije A.1.3. in Javnim pozivom Istrijani za travnike, objavljenim maja 2023 z vsemi kasnejšimi spremembami.

V letu 2024 smo kljub intenzivnemu izvajanju svetovanj o sonaravnih kmetijskih praksah, dopolnitvi JP Istrijani za travnike z možnostjo odstranjevanja lesne zarasti in možnostjo brezplačnega pridobivanja semen iz avtohtonih okoliških travnikov za hitrejšo vzpostavitev travne ruše ter izvedenim številnim dodatnim naporom v projektne ukrepe uspeli dodatno vključiti le 5 kmetij z 11,74 ha. Tako je bilo v letu 2024 v prilagojeno upravljanje travišč vključenih skupno 13 kmetij s 34,39 (68,78%) ha travniških površin. Partnerji projekta za pilotno območje Istra smo se strinjali, da smo na območju Nature 2000 Slovenska Istra izčrpali vse možnosti, da bi znatno presegli dosednji vpis v projekt, kaj šele dosegli cilj 50 ha, zato smo v septembru 2024 Evropski komisiji (EK) posredovali predlog za razširitev upravičenega pilotnega območja na območje Nature 2000 Pregara - travišča (SI3000037). Monitor in skrbnik pogodbe (CINEA) sta se glede na izvedene dodatne napore/aktivnosti v I. 2024 in oceno izvedljivosti za območje Nature 2000 Pregara – travišča ter po dodatnih pojasnilih glede izbranih vrst in HT, ki jih ohranjamo, načeloma strinjala s širitvijo. Predlog spremembe za razširitev pilotnega območja Istra z dodatnimi pojasnili se je vključilo v končno poročilo tretje faze projekta, ki je bilo v začetku lanskega poletja iz strani EK tudi potrjeno.

Poleg izvajanja konkretnih ukrepov za traviščne HT in metulje smo v letih 2024 in 2025 z izvajanjem različnih akcij namenili pozornost tudi preostalim ciljnim vrstam - dvoživkam (veliki pupek (*Triturus carnifex*), hribski urh (*Bombina variegata*) in laška žaba (*Rana latastei*)), plazilcu močvirski sklednici (*Emys orbicularis*), od rastlin pa predvsem Marchesettijeve smetliki (*Euphrasia marchesettii*).

V nadaljevanju so podane in na kratko opisane izvedene projektne aktivnosti v letu 2025 na pilotnem območju Istre, ki v letu 2025 vključuje območji Nature 2000 Slovenska Istra in Pregara - travišča.

2 Konkretni aktivnosti za ohranjanje izbranih vrst metuljev in HT

2.1 Sprememba javnega poziva »Istrijani za travnike«

Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica (KGZ NG) je za vključitev kmetij v projektne aktivnosti na pilotnem območju Slovenske Istre 22. maja 2023 objavil JP z naslovom: »Istrijani za travnike« (JP) (Slika 1). 24. aprila 2024 je sprememba JP dodatno omogočala izvedbo odstranjevanja lesne zarasti in nadaljnjo vzpostavitev primernih travniških površin na očiščeni površini. Proti koncu leta 2024 se je pokazala potreba po dopolnitvi JP Istrijani za travnike z razširitvijo pilotnega oz. upravičenega območja za izvajanje aktivnosti prilagojenega upravljanja s travniki in poenostavitvijo vključevanja zaraščenih površin za nadaljnjo vzpostavitev primernih travniških površin. JP in njegove spremembe so objavljene na spletnih straneh [KGZ NG](#) in [Natura2000.si](#). O dopolnitvi JP, t.j. razširitvi pilotnega območja, smo posebej z elektronskim sporočilom obvestili 10 kmetij, ki na območju Nature 2000 Pregara – travišča upravljajo z vsaj 1 GERKom travnika. Ostale, ki nimajo e-naslova (1), smo s spremembo o razširitvi pilotnega območja seznanili v vabilu na svetovanje o nadstandardnih sonaravnih kmetijskih praksah oz. po telefonu. Po podatkih iz leta 2024, ki smo jih od ARSKTRP pridobili v začetku leta 2025, je bilo na območju Nature 2000 Slovenska Istra 94 kmetij in na območju Nature 2000 Pregara – travišča 10 kmetij, ki obdelujejo vsaj 1 GERK travniške površine z rabo 1300 (trajni travnik), 1320 (travinje z razpršenimi neupravičenimi značilnostmi) ali 1131 (začasno travinje). Od skupno 104 kmetij iz obeh območij Natura 2000 jih je 24 redilo travojede živali.

Slika 1: Naslovna slika javnega poziva »Istrijani za travnike

Pri izvajanju aktivnosti vzpostavitve primernih travniških površin v sklopu JP smo prepoznali tudi potrebo po poenostavitvi pogojev za vključitev površin v projektne aktivnosti čiščenja /krčenja zarasti in nadaljnje vzpostavitve primernih travniških površin. S spremembo je tako bila ukinjena obveznost vnosa kmetijske rabe zaraščene površine v *kmetijsko zemljišče v pripravi (1610)* pred vključitvijo v podukrep 1C ali 2B, v sklopu katerih se vzpostavlja primerne travniške površine. Pred vključitvijo zaraščene površine mora kmetija predhodno določiti obseg parcel, kjer bo potekalo odstranjevanje zarasti in vzpostavitev primernih travniških površin ter prijavi priložiti seznam in grafični izris teh parcel.

2.2 Popis stanja HT in izbranih vrst pilotnega območja v letu 2025

V letu 2025 je bil izveden ponoven monitoring barjanskega okarčka in delni popis hromega volnoritca na območju Slovenske Istre, pa tudi prvi monitoring vrste barjanski okarček na območju Nature 2000 Pregara – travišča. Rezultati bodo analizirani v letu 2026. V letu 2025 je bilo izvedeno popisovanje hromega volnoritca na popisni ploskvi v bližini Pomjana. Rezultati bodo znani v začetku leta 2026. Ukrepe za izboljšanje ali ohranitev ugodnega stanja vrste na tem območju izvajamo preko svetovanja kmetu o ustrezni ureditvi pašnikov in usmerjanju izvajanja odstranjevanja zarasti na tem območju.

V letu 2025 je bilo ponovno izvedeno kartiranje habitatnih tipov na območju vpisa površin v projektne ukrepe. Kartiranje je izvedel Zavod republike Slovenije za varstvo narave (ZRSVN). Rezultati bodo omogočili določitev vpliva projektnih ukrepov na travničine združbe. Rezultati bodo znani v letu 2026 in bodo predstavljeni v poročilu v okviru akcije D.1.1.

2.3 Seznanjanje kmetij s projektom in z ukrepi za ohranjanje izbranih HT in vrst metuljev

2.3.1 Predstavitev aktivnosti prilagojenega upravljanja

V času subvencijske kampanije, od 19. marca do 6. junija 2025 je KGZ NG v okviru akcije C.4.1 izvajal okrepljeno svetovanje o intervencijah in operacijah v okviru programa Skupne kmetijske politike 2023 – 2027 (v nadaljevanju SKP). Upravljanje travišč po zahtevah projektnih ukrepov U1 in U2 prav tako predstavlja nadstandardno sonaravno kmetijsko prakso, zato smo v sklopu omenjenega svetovanja kmetijam predstavili tudi možnost izvajanja prilagojenega vzdrževanja travišč v okviru projekta LIFE-IP NATURA.SI v zameno za dodatno denarno nadomestilo in administrativno podporo. V delu svetovanja o projektnih ukrepih je bil poudarek na predstavitvi izvajanja zahtev obeh konkretnih projektnih ukrepov na terenu, ključne zadolžitve v primeru vključitve za konkretno kmetijo, ki jih mora glede na izbran ukrep izvajati, predstavitev željenih učinkov na ciljne vrste, ki jih z ukrepi varujemo, prikaz ciljnih vrst ter višina denarnega nadomestila. V primeru, da je kmet pokazal interes, smo v nadaljevanju v okviru akcije C.1.1 skupaj pregledali njegove travniške površine v upravljanju, določili primerne površine za vključitev v projekt, podrobno obrazložili zahteve, ki usmerjajo način vzdrževanja travnikov ter skupaj izpolnili prijavitni obrazec in ostale obvezne priloge za vključitev v projektne aktivnosti.

Glede na pretekle podatke vemo, da na območju le manjši del kmetij upravlja s travniškimi površinami in ob koncu leta 2024 smo od ARSKTRP pridobili zadnje aktualne podatke o kmetijah, ki upravljajo z vsaj enim GERKom travnika na območju Nature 2000 Slovenska Istra in Pregara

travišča, ne glede na vrsto in pomembnost prioritete. Glede na nezainteresiranost za upravljanje travišč na pilotnem območju, se stanje travnatih površin posamezne kmetije v posameznem letu namreč lahko precej spremeni.

Iz uradnih evidenc smo ugotovili, da je v l. 2024 na območju Nature 2000 Slovenska Istra 94 in Pregara – travišča 10 kmetij upravljalo travišča.

Jeseni smo pripravili sporočilo za medije oz. novico z naslovom: Ustavimo izginjanje Istrskih travišč, kjer smo kmete iz pilotnega območja Istre ponovno povabili k vključitvi v projektne aktivnosti. Objavljena je bila v naslednjih medijih:

- Oktober 2025, št. 12, krajevno glasilo Murva – KS Šmarje (Priloga 1)
- Oktober 2025, št. 193 – Zelena dežela – glasilo KGZS (tisk in [splet](#)) (priloga 2)

Po objavi članka so se v oktobru in novembru za informacije v povezavi s projektnimi aktivnostmi zanimale kmetije iz različnih Natura 2000 območij. Največ klicev smo prejeli iz območja Natura 2000 Kras (4), 2 iz območja Natura 2000 Banjšice, enega iz Sečoveljskih Solin in enega iz območja Natura 2000 Slovenska Istra.

2.4 Aktivnosti za doseganje ciljev za izboljšanje stanja habitata in vrste metulja Barjanski okarček v letih 2025 in 2026

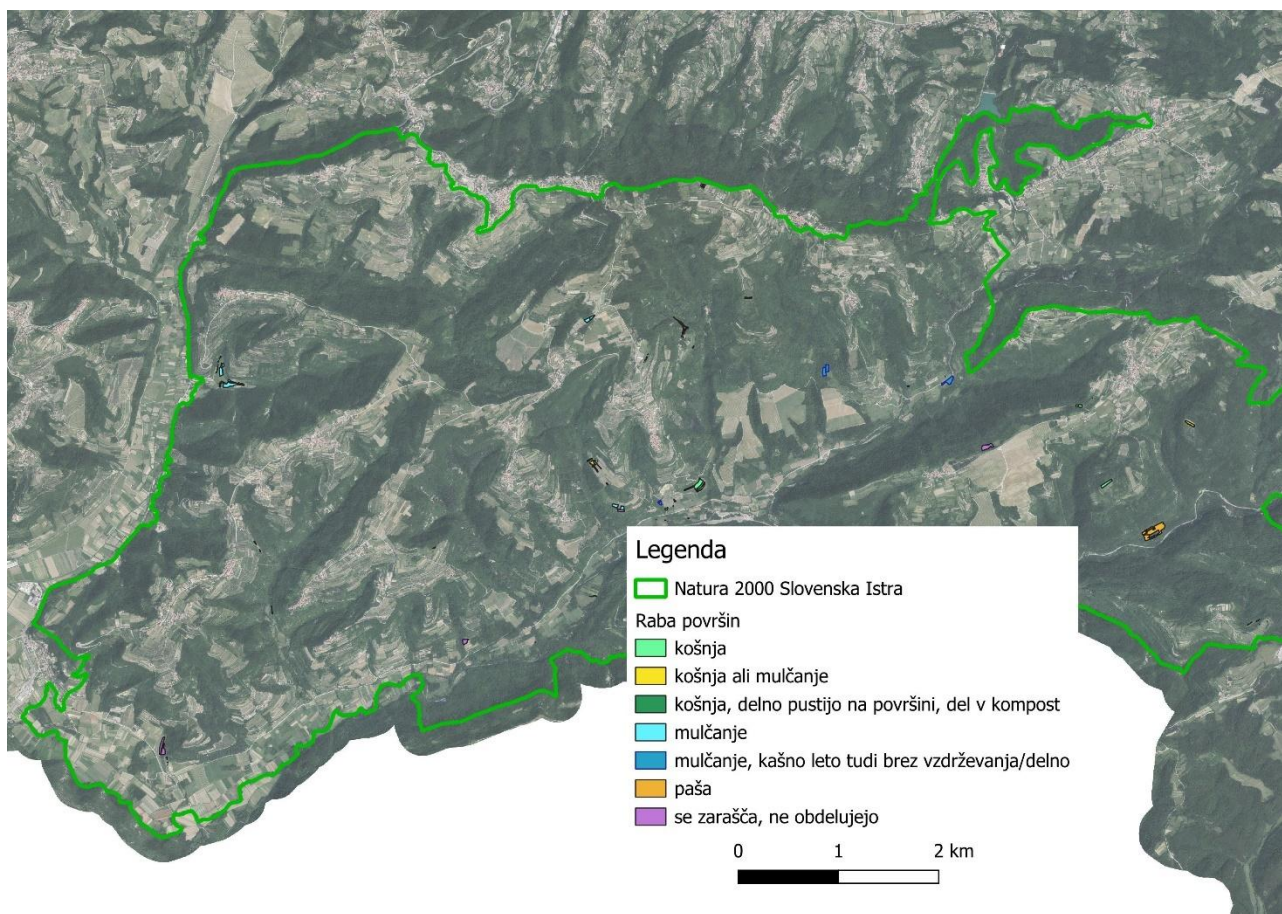
2.4.1 Doseganje ciljev za izboljšanje stanja habitata in vrste metulja barjanski okarček

Projektni ukrep U2 usmerja upravljanje površin, primernih za ohranjanje metulja barjanskega okarčka, torej predvideva rabo polovice GERK-a v tekočem letu. Uredba o neposrednih plačilih iz strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023–2027 je v letu 2025 (UL RS, št. 17/23, 63/23, 113/23, 2/24, 30/24, 83/24 in 2/25) kmetu na isti površini omogočala tako izvajanje U2 v skladu s trenutno veljavno zakonodajo kot tudi uveljavljanje neposrednega plačila.

Do konca leta 2024 ni bilo interesa za vključitev v omenjeni projektni ukrep. V marcu 2025 smo se projektni partnerji za pilotno območje Istra sestali, da naredimo načrt aktivnosti za doseganje ciljev za izboljšanje stanja habitata in vrste metulja barjanski okarček v okviru projekta LIFE-IP NATURA.SI v letih 2025 in 2026. Kljub izvedljivosti U2 brez kakršnihkoli dodatnih zahtev/izjem pri uveljavljanju neposrednih plačil za posamezne GERKe v času oddaje ZV, med potencialnimi kmetijami, ki vzdržujejo travnike, v lanskem letu ni bilo interesa za vključitev v U2. Kmetija bi namreč v primeru vključitve v U2 vzdrževala delno zaraščeno površino oz. celo vzdrževala površino na določeni stopnji zaraščenosti, ki je primerna za barjanskega okarčka, da se popolnoma ne zaraste. V osnovi je kmetijska dejavnost vedno usmerjena v pridelavo oz. pridobivanje pridelka, zato kmetije nekoliko težje razumejo oz. si predstavljajo izvedbo sanacijske košnje samo za to, da se delno zaraščena površina ne popolnoma zaraste. V primeru vzdrževanja samo polovice površine v posameznem letu so mnenja, da se jim samo za polovico ne splača niti pripeljati mehanizacije do površine. Za površine na pilotnem območju Istra je že v osnovi značilna velika razdrobljenost, kar posledično še dodatno zmanjšuje interes za izvedbo košnje le na polovici površine. Za izvedbo košnje vsako drugo leto pa so mnenja, da je sestoj dve leti stare travne ruše pregost za košnjo z običajno kosilnico, saj se večinoma zelo gosta stara trava zapleta v nože/škarje. Posledično so mnenja, da je mulčanje edini možen način vzdrževanja dve leti stare trave. Kljub temu, da kmetje zaradi različnih razlogov večinoma niso zainteresirani za rejo živine in

posledično upravljanje s travniki, niti niso zainteresirani za ekstenzivnejši način vzdrževanja, kot ga predvideva U2, zaradi dodatnih težav med in s samim vzdrževanjem površin. Dogovori za tovrstno košnjo so težavni tudi zaradi razmeroma visoke povprečne starosti kmetov.

Na omenjenem sestanku smo se pogovarjali o morebitni zamenjavi izvedbe vzdrževanja površin v okviru izvajanja U2, kjer bi se košnjo nadomestilo z mulčanjem površin. Po razpravi smo sklenili, da trenutno ni dovolj podatkov, ki bi lahko potrdili, da je vzdrževanje z mulčanjem z ali brez prilagajanja višine odkosa, na polovici površine ali vsako drugo leto, primerno / sprejemljivo za ohranjanje populacije vrste na suhih travnikih. Večkrat je bilo zaznano tudi, da je mulčanje problematična praksa z vidika pojavljanja divjih prašičev, ki pogosteje rijejo po mulčanih travnikih, ker se večje količine ličink zadržujejo pod zelenim drobirjem mulča, ki po vzdrževanju ostane na travniku. Življenjski prostor okarčka predstavljajo površine v različnih fazah zaraščanja, redkeje so to popolnoma gozdne ali odprte travniške površine. Pri ohranjanju habitata barjanskega okarčka je še pomembno vzpostavljanje/ohranjanje mozaičnosti, kar omogoča prehod osebkov iz zaplate na zaplato, saj je vrsta zelo slabo mobilna. Za Istro je značilna mozaična krajina, vendar pa bi bilo potrebno z vidika vrste vsako nahajališče obravnavati individualno, saj je pri vrsti zelo pomembna oddaljenost/povezljivost med posameznimi nahajališči. Na območju je izrazit problem zaraščanja in v primeru, da se bo ta pestra mozaična krajina popolnoma zrasla zaradi opuščanja kmetovanja, bo izginila tudi vrsta metulja barjanski okarček, saj bo življenjski prostor za vrsto postal neprimeren, posamezni habitati te vrste se bodo postopoma oddaljevali in nazadnje izolirali. Sklenili smo, da za parcele, kjer se pojavlja barjanski okarček, med svetovanjem pred oddajo zbirne vloge (ZV) pridobimo informacijo o preteklem načinu upravljanja (košnja/mulčanje/paša), da ugotovimo kateri je najprimernejši način vzdrževanja površin primernih za ohranjanje barjanskega okarčka na pilotnem območju. Na podlagi analize podatkov smo ugotovili, da ne moremo nedvoumno določiti najprimernejšega načina upravljanja za ohranjanje dotične vrste, saj je bilo vzdrževanje na različnih parcelah zelo različno, vzorec podatkov pa premajhen in zato nereprezentativen (Slika 2). Rezultati analize pojavljanja barjanskega okarčka v letih 2019 in 2020 (Zakšek V., Verovnik R. 2020) pa kažejo, da se vrsta v večji meri pojavlja na različnih tipih zmerno do pretežno zaraščenih površin in vrzelastega gozda. Več kot četrtina površin (27 %), na katerih so zabeležili pojavljanje barjanskega okarčka, je bila v letu 2020 glede na tip rabe opredeljena kot gozd, 40 % površin pa predstavljajo delno ali pretežno zaraščene površine: kmetijska zemljišča v zaraščanju (1410) in površine z drevesi in grmičevjem (1500). Trajni travniki predstavljajo dobrih 15 % površin, kjer so v letih 2019 in 2020 vrsto našli na preiskovanem območju. Velik delež površin za vrsto predstavljajo površine v različnih stadijih zaraščanja kot tudi gozd, kot zadnji stadij zaraščanja. Vendar vrsta v sklenjenih gozdnih sestojih, kot končni stopnji zaraščanja, ne preživi (Verovnik in sod. 2012), zato je treba preprečevati nadaljevanje zaraščanja, saj bodo sicer tudi te populacije izginile (Bonelli in sod. 2010, Čelik & Verovnik 2010). Iz rabe kmetijskih zemljišč, na katerih se pojavlja barjanski okarček je razvidno, da so to večinoma kmetijska zemljišča, ki niso v aktivnem upravljanju. To potrjuje tudi delež GERK-ov kot pokazatelj aktivnega upravljanja kmetijskih zemljišč, saj so le na 10,5 % površin z obstoječimi GERKi zabeležili pojavljanje barjanskega okarčka. Zaraščanje suhih travnišč v gozd na eni strani in njihovo spreminjanje v gnojene in večkrat letno košene travnike, njive, trajne nasade (vinograde, oljčnike) na drugi, sta poglavitna razloga za izginjanje življenjskega prostora barjanskega okarčka v jugozahodni Sloveniji (Zakšek V., Verovnik R. 2020). Torej, če povzamemo, je za ohranjanje življenjskega prostora barjanskega okarčka primerno zmerno oz. manj pogosto upravljanje. Za vrsto je najpomembnejše, da se z ekstenzivnim upravljanjem ohranja mozaična krajina na določeni stopnji zaraščenosti, čemur pa zagotovo ne more slediti kmetijska pridelava (ukrepa ni mogoče razumeti kot kmetijski ukrep – ni namenjen pridelavi hrane ali mrve).

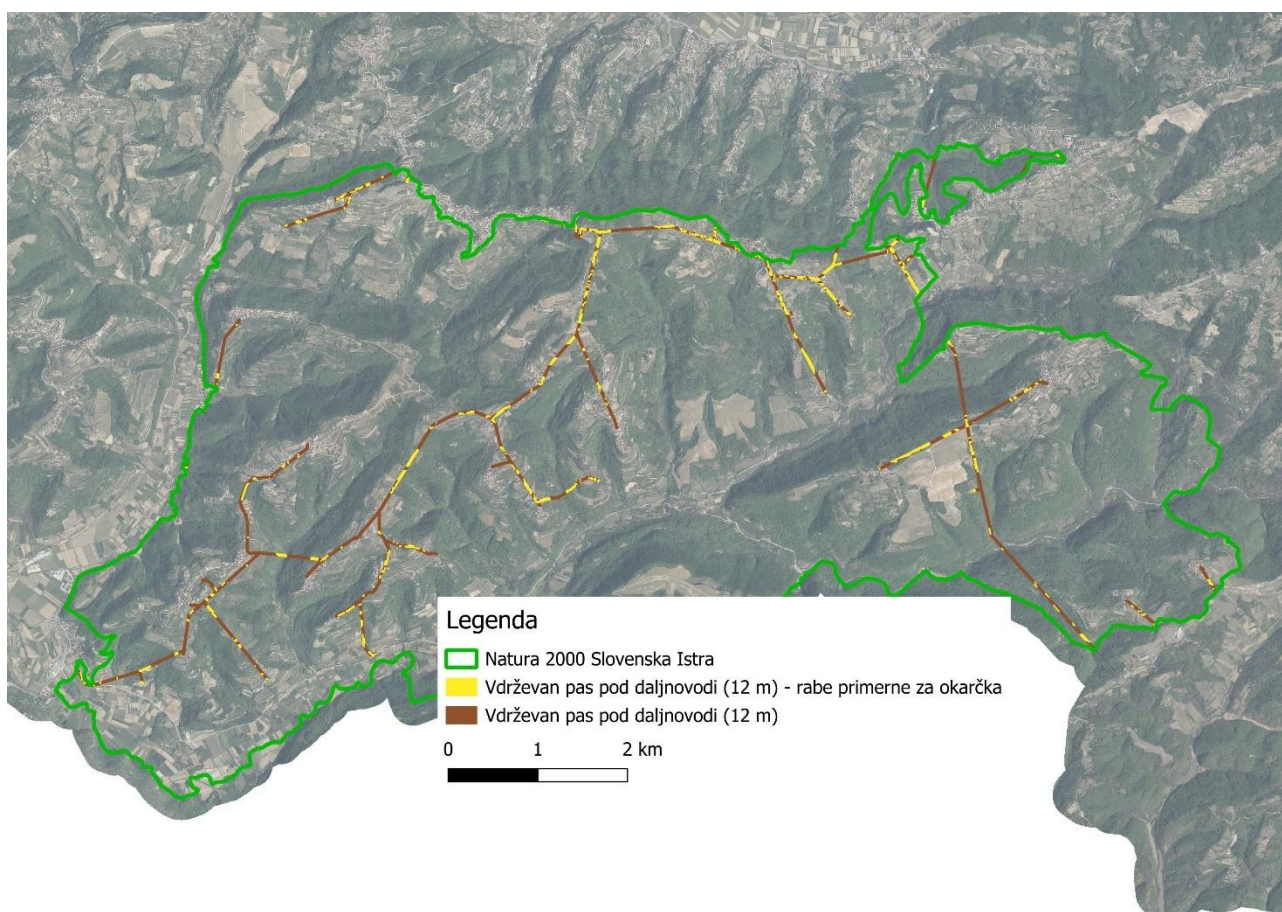

Slika 2: Različni načini vzdrževanja travnate površine in pojavljanje vrste metulja barjanski okarček

Analiza pojavljanja metulja vrste barjanskega okarčka na pilotnem območju Istra pa je dodatno pokazala, da so tudi površine pod daljnovodi za vrsto primeren habitat, saj so vrsto med terenskim popisovanjem na omenjenih površinah tudi večkrat identificirali. Na sestanku smo se dogovorili, da ZRSVN stopi v kontakt s podjetjem Elektro Primorska, ki je odgovorno za izvedbo vzdrževalnih del pod daljnovodi, kar je predstavljeno v naslednjem poglavju.

2.4.2 Površine pod daljnovodi Elektro Primorska

Potencialno primeren življenjski prostor za barjanskega okarčka predstavljajo tudi površine pod električnimi daljnovodi, ki so velikokrat v različnih fazah zaraščanja. Za njihovo vzdrževanje je na pilotnem območju Istra odgovorno podjetje Elektro Primorska. Predpostavljali smo, da se vzdrževalna dela pod daljnovodi izvajajo vsakih nekaj let (po potrebi), zato smo se partnerji strinjali, da preverimo možnosti usmerjanja upravljanja vzdrževalnih del. Usklajevanje termina sestanka je s predstavniki podjetja Elektro primorska potekal slabo polovico leta. Na sestanku konec oktobra 2025 je predstavnik podjetja Elektro Primorska pojasnil, da se izvedba vzdrževalnih del načrtuje za vsako leto posebej, na podlagi letnih pregledov in ocen stanja. Razen izjemoma (npr. sestoji kanel ali zelo hitro - rastočih vrst), se vzdrževalna dela izvaja na vsaka 3 do 4 leta. Omejujejo jih tudi odobrena sredstva za vzdrževanje, ki so vsako leto nižja. V sklopu vzdrževalnih del ne izvajajo košnje ali mulčanja površin, ampak na površini pod daljnovodom z ročnim posekom odstranjujejo/krajšajo le večje grme in drevesa, ki bi lahko motili oskrbo z elektriko. Zagotavljati morajo namreč, da je vegetacija vsaj 3 m oddaljena od žic. Širina vzdrževalnega pasa je 12 m oz. na vsako stran daljnovoda po 6 m.

Slika 3: Prikaz površin pod daljnovodi (rjave linije) in glede na dejansko rabo potencialnih primernih površin za habitat barjanskega okarčka (rumene linije).

Vzdrževanje izvaja zunanji izvajalec, manjše površine po potrebi vzdržujejo tudi zaposleni, a zaradi pomanjkanja sredstev skušajo vzdrževalna dela do potankosti racionalizirati. Vzdržujejo površine v lasti RS, na zasebnih zemljiščih pa morajo pred vsakim posameznim posegom pridobiti soglasje lastnika zemljišča, pri čemer se soočajo z vse več težavami. Vzdrževalna dela izvajajo vse leto, v skladu z zakonodajo, ki je vezana na posamezne vrste in območja, predvsem zaradi poseka dreves. Partnerji projekta za Slovensko Istro smo poudarili in potrdili, da je takšen način vzdrževanja primeren za ohranjanje življenjskega prostora in ugodnega stanja barjanskega okarčka, ki je tudi prisoten na območjih vzdrževanja (Slika 3). Elektru Primorska smo ponudili tudi nasvete glede odstranjevanja invazivnih tujerodnih vrst na vzdrževani trasi ter o ukrepih za preprečevanje njihovega širjenja. Predlagali smo sklenitev sporazuma o nadaljevanju izvajanja obstoječe ustrezne prakse vzdrževanja, ki je ustrezna tudi za dolgoročno ohranjanje habitata zavarovane vrste. Sporazum bo predvidoma veljaven najmanj do 31. 12. 2031, torej v času trajanja projekta LIFE-IP NATURA.SI (LIFE17 IPE/SI/000011) in še 5 let po izteku projekta, ko se zagotavlja trajnost ukrepov, ki so bili izvedeni v projektu. Predstavniki Elektro Primorske so dodatno opozorili, da ima varnost ljudi pri izvajanju vzdrževalnih del absolutno prednost in da bo v primeru pojava nevarnosti potrebno opustiti dogovorjen usmerjen način izvedbe vzdrževanja površin in ga prilagoditi, da bo izvedba vzdrževanja varna za ljudi. S predstavniki podjetja Elektro Primorska smo se strinjali, da bi bilo smiselno, da se podobna usklajevanja izvede za vse enote podjetja Elektro Primorska, in da bo usklajevanje sporazuma za Slovensko Istro prvi primer, na katerem se bo v nadaljevanju gradilo/usklajevalo in bo praktični primer za ostala območja vzdrževanja podjetja Elektro Primorska. Dogovorili smo se tudi o posredovanju kontakta osebe, ki

je v podjetju odgovorna za izvajanje vzdrževalnih del pod daljnovodi in predsednika uprave. Pripravili smo zapisnik in osnutek sporazuma ter ju posredovali sogovorcema. Do konca leta 2025 nismo prejeli odziva na posredovane dokumente po sestanku, kljub večkratnemu posredovanju povpraševanja za nadaljnje sodelovanje in prijaznega opomnika za pregled in morebitno sklenitev sporazuma.

2.4.3 Vzdrževanje z zunanjim izvajalcem

Za izboljšanje stanja habitata za barjanskega okarčka z vzdrževanjem površin na določeni stopnji zaraščenosti, bi lahko izvedli tudi JN za izbiro izvajalca za odstranjevanje prekomerne zarasti na zaraščenih zemljiščih v državni lasti, prostih zakupa, ki so na ali ob prioriteth površinah za okarčka. MNVP je pridobil nekaj okvirnih ponudb o predvidenih stroških odstranjevanja lesne zarasti. Kljub visokim stroškom in sodelovanja več različnih izvajalcev pri posamezni izvedbi odstranjevanja zlasti zaradi pomanjkanja različne mehanizacije pri posameznem izvajalcu, bi se najverjetneje odločili za izvedbo odstranjevanja zarasti z zunanjim izvajalcem za vzdrževanje površine na določeni stopnji zaraščenosti, vendar smo pri tem identificirali problem zagotavljanja trajnosti. Sredstva za izvajanje aktivnosti so na voljo le do 31.12.2026, za obdobje po koncu projekta (afterLIFE), t.j. do 31.12.2031, pa ne bi uspeli zagotavljati rednega vzdrževanja oz. trajnosti sporazuma, zato se za izvajanje te aktivnosti nismo odločili.

2.5 Informiranje deležnikov o projektu in ukrepih za ohranjanje izbranih HT in vrst metuljev

Poleg načrtovanja aktivnosti za doseganje ciljev za izboljšanje stanja habitata in vrste metulja barjanski okarček smo partnerji projekta za pilotno območje Istra na sestanku v aprilu 2025 sestavili nabor potencialno zainteresiranih deležnikov na območju Nature 2000 Slovenska Istra, ki bi se lahko posredno ali neposredno vključili v aktivnosti prilagojenega upravljanja s travniki, ki sledijo zahtevam tako U1 kot tudi U2. Po razširitvi pilotnega območja Istra na območje Nature 2000 Pregara - travišča smo sklenili, da bomo do konca projekta nadaljevali z vključevanjem primernih travniških površin na novo zainteresiranih ali že vključenih deležnikov iz območja Nature 2000 Slovenska Istra ter poskušali dodatno zainteresirati deležnike za vključitev tudi v projektni ukrep U2.

Z nekaterimi deležniki so pogovori potekali že v predhodnih letih, z nekaterimi smo načrtovali pogovore spomladi 2025. Identificirali smo naslednje potencialne deležnike:

- SKZGRS – Koper, MOK (Urad za prostorski razvoj in nepremičnine) upravljavci zemljišč v lasti RS
- lokalne skupnosti in občina Piran (z vidika trajnostnega razvoja podeželja – Urad za gospodarstvo in razvojne programe) in MOK (Urad za gospodarstvo, kmetijstvo in razvoj)
- LAS Zelena Istra
- RRA Koper (preveriti smo želeli, ali so pravi sogovornik)
- Središče Rotunda (član LAS Zelena Istra)
- Društvo Sončni grič (član LAS Zelena Istra)
- Park Istra & prostovoljski center Kastelec (član LAS Zelena Istra)
- Histria Botanica
- LD Marezige

Sprva smo načrtovali organizacijo in izvedbo dogodka z naslovom » Ohranjanje kulturne krajine Slovenske Istre«, na katerem smo želeli predstaviti projektne aktivnosti, ki potekajo na pilotnem območju Istra in preveriti možnosti vključevanja deležnikov v trajnostni razvoj območja, vzdrževanja značilne kulturne krajine, preprečevanja zaraščanja in dolgoročnega ustreznega upravljanja travniških površin s strani povabljenih deležnikov. Na dogodku bi s pomočjo lokalnih skupnosti, nevladnih organizacij in prostovoljcev vzpostavili skupino (partnerstvo) za ohranjanje mozaične pokrajine Slovenske Istre, kjer bi vsak deležnik lahko dodal svoj prispevek v mozaik trajnostnega upravljanja območja. Deležnikom bi predstavili način prilagojenega upravljanja s travniki in se glede na njihovo dejavnost dogovarjali o njihovi vlogi v aktivnostih prilagojenega upravljanja s travniki.

Po nadaljnjih poizvedovanjih in predhodni telefonski komunikaciji smo ugotovili, da so primerni sogovorniki/ deležniki za nadaljnjo vključitev oz. možnost izvajanja prilagojenega upravljanja travnikov le LD Marezige ter društvi Sončni grič in Park Istra, saj ostali deležniki spadajo med odločevalce, zakupodajalce, razpisovalce, posredne upravljalce oz. ne izvajajo konkretne dejavnosti na terenu, primerljive prilagojenemu vzdrževanju travnikov oz. nimajo ali pa niti ne potrebujejo površin, s katerimi bi se lahko vključili tudi v prilagojeno upravljanje s travniki ali pa upravljajo s površinami, na katerih prilagojeno upravljanje s travniki ni izvedljivo. Srečanje tako z društvom Park Istra ter Društvom in zadrugo Sončni grič kot tudi letni sestanek z MOK smo izvedli konec lanskega maja.

2.5.1 Dogovori z lovci – LD Marezige

V začetku lanskega leta je bila ena od vključenih kmetij, ki je tudi članica LD Marezige, zainteresirana za izvedbo predstavitve projektne aktivnosti članom LD, saj njeni člani na pilotnem območju vzdržujejo kar nekaj hektarjev travniških površin, primernih za vključitev. Predvsem travnike, na katerih so preže, vzdržujejo za pašo divjadi. Vzdrževanje travnikov vsako leto izvedejo člani lovske družine tako, da travo mulčijo, redkeje kosijo enkrat v letu. Travniki, ki jih letno vzdržujejo, bi bili primerni za vključitev v projektne ukrep U2, saj so površine večinoma travniki s posameznimi ali manjšimi skupinami grmov ali dreves, torej v 1. fazi zaraščanja. Vzdrževanje vseh v projekt vključenih travnatih površin bi se izvajalo s košnjo in selektivno sečnjo posameznih grmov. Predlog žal ni bil predstavljen na občnem zboru družine, saj so se spomladi predstavniki LD zamenjali in niso bili zainteresirani za omenjeno predstavitev. Tudi sicer so zaradi nesoglasij v društvu sklenili, da se v projekt ne bodo vključevali.

2.5.2 Društvo Park Istra

Društvo Park Istra se ukvarja večinoma z organizacijo aktivnosti prostovoljcev, ki so vezane na razpise v posameznem letu, zato so na voljo za krajše /začetne udarniške akcije, za vzpostavitev neke dejavnosti (npr. obnova kala na območju, odstranitev zarasti ali invazivnih tujerodnih vrst). V projekte, ki zahtevajo večletno zavezanost, se ne morejo vključevati, saj se zaradi narave svojega dela ne morejo zavezati z večletnimi pogodbami. Stalna praksa je namreč, da se prostovoljci zamenjajo približno vsaka 2 meseca, društvo pa vnaprej ni seznanjeno z njihovimi znanji in veščinami. Znanja vsake izmene prostovoljcev spoznajo šele, ko prispejo in se nastanijo v Prostovoljskem centru Kastelec. Svoje mehanizacije nimajo, za posamezne akcije pa je v posameznem obdobju na voljo med 16 in 20 prostovoljcev. Plačila ne sprejemajo, prav tako ne morejo prevzeti, izvajati ali se zavezati za naloge, ki od njih zahtevajo posebna znanja kot je npr. upravljanje traktorja.

Slika 4 in Slika 5: Utrinki iz sestanka z društvom Park Istra ter z Društvom in zadrugo Sončni grič

Predstavnica društva je navedla, da nimajo namena, da bi sami postali kmetje, ker njihova vizija ni usmerjena samo v obdelovanje zemlje, ampak brezplačna podpora in kakršnakoli pomoč lokalnim kmetom ter pomoč v vsem, kar je dobrega v obsegu do pol ure vožnje od njihovega sedeža (Kastelec). Pomagali so že v številnih udarnih naravovarstvenih akcijah kot npr. odstranjevanje invazivnih tujerodnih vrst v Škocjanskih jamah, Belvedurju, pomoč kmetu v Pomjanu pri urejanju in vzpostavitvi primerne kmetijske površine, pomoč pri vzdrževanju planinskih poti ... Pri izvajanju nalog obvezno nekdo koordinira delo prostovoljcev, zato imata tudi kot ustanovitelja, ki sta hkrati tudi edina zaposlena, polne roke dela.

2.5.3 Društvo in zadruga Sončni Grič

Društvo in zadruga Sončni grič obdeluje približno 2 ha kmetijskih zemljišč, ki so delno v lasti soseda, ki jim na svojih površinah dovoli izvajati pašo koz. Vsa omenjena zemljišča ležijo ob robu, a izven območja Nature 2000 Slovenska Istra (Slika 6). Zaradi težav pri pridobivanju soglasij imajo v GERKe vrisanih le 5 površin, ki skupaj obsegajo manj kot 1 ha, zato nimajo možnosti oddaje ZV. Redijo živino in sicer 7 koz, ki jih dnevno molzejo, ter 3 mladiče in/ali samce. Na lastnih površinah pasejo po čredinkah, ki jih zamenjajo na 4 - 6 dni, tako da je vsaka čredinka pašena 1-2 krat letno, pasejo pa tudi na sosedovih travniških površinah. Mrvo dodajajo le v času, ko imajo koze mladiče, sicer se ves čas le pasejo. Kosili so le z nahrbtno motorno kosilnico na nitko, v lasu, v času pogovora pa so bili v procesu nakupa strižne kosilnice. Ostale mehanizacije nimajo. So pretežno samooskrbni, potreb po povečevanju črede in/ali kosnih površin nimajo. Obdelujejo po načelih permakulture. Spodbudili smo jih k oddaji ZV za površine, ki jih obdelujejo, a žal nimajo 1 ha kmetijskih (obdelovalnih) površin, kar je predpogoj za oddajo ZV. Zaenkrat niti ne nameravajo povečevati kmetijskih površin. V bližini imajo prijatelje, ki so se v Topolovec preselili pred kratkim in imajo nekaj površin, ki bi bile potencialno zanimive. Z njimi se bodo uskladili glede možnosti vključitve v projekt in nas obvestili v primeru interesa. Sami ne zmorejo obdelovati površine znotraj Nature 2000, ker so jim za obdelovanje predaletč, koz prav tako ne želijo premikati na druge bolj oddaljene površine zaradi vsakodnevne molže. Na bolj oddaljeno lokacijo bi lahko premaknili le samce in mladiče, a jim to predstavlja kar velik vsakodnevni zalogaj zaradi pomanjkanja delovne sile. Do konca leta 2025 nas glede odločitve o sodelovanju na projektu skupaj s prijatelji iz Topolovca niso več kontaktirali.

Slika 6: Kmetijske površine v upravljanju društva in zadruga Sončni grič

2.5.4 Mestna občina Koper in Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije – Upraviteljstvo JZ Slovenije

Skład kmetijskih zemljišč in gozdov RS – upraviteljstvo JZ Slovenije (v nadaljevanju SKZGRS - KP) in Mestna občina Koper (v nadaljevanju MOK) upravljata velik delež kmetijskih zemljišč, ki so na pilotnem območju iz vidika varstva narave prepoznana kot ključna za ohranitev varovanih vrst in habitatnih tipov. SKZGRS upravlja zemljišča v lasti Republike Slovenije (RS), MOK pa zemljišča v lasti občine. Posledično sta prepoznana kot ključna deležnika na pilotnem območju, ki lahko pripomoreta k doseganju ciljev Nature 2000 (Programa upravljanja z območji Natura 2000 2023-2028 - PUN) in Strateškega načrta za kmetijstvo 2022-2027 (SKP) ter seveda tudi ciljev projekta LIFE-IP NATURA.SI.

Stalna praksa MOK in SKZGRS je, da od zakupnikov zahtevajo le, da upravljajo ali ohranjajo kmetijsko površino v kmetijski rabi, ne zahtevajo pa registracije zakupljenega zemljišča s kakršno koli rabo zemljišč kot grafične enote rabe kmetijskega gospodarstva (GERK) oz. ne zahtevajo, da se površina vriše v GERK. Prav tako zakupniki niso zavezani k vključitvi v sistem SKP. Tudi za izvajanje prilagojenega upravljanja s travniki se kmetje prostovoljno odločajo. Prav tako SKZGRS ne preverja rabe v primeru, da je površina v ukrepu okoljsko občutljivo trajno travinje (OOTT), oziroma ne opozori / informira (potencialnih oz. izbranih) zakupnikov o statusu OOTT za dotično površino. Ne izvaja nadzora v primeru spreminjanja travniške površine v druge rabe, čeprav je prepoved spreminjanja rabe travno travinje glavna zahteva ukrepa OOTT. SKZGRS - KP meni, da jim po trenutno veljavni zakonodaji ni dovoljeno pogojevati načina kmetovanja na površinah na območjih Nature 2000, zato zahtev za prilagojeno upravljanje s travniki ne morejo vključevati v obvezne zahteve JR za zakup dotične proste površine in posledično v sklenjene pogodbe. V okviru projekta smo namreč na podlagi zgornjih dejstev identificirali potrebo po umeščanju zahtev prilagojenega upravljanja s travniki na zemljišča v državni lasti, ki so z vidika varstva narave prepoznana kot ključna za ohranitev ciljnih varovanih vrst in HT na območju. Šele sistemske spremembe bi omogočale vključevanje zahtev varstva narave v pogodbe. Poleg tega tako SKZGRS kot tudi MOK ne izvajata nadzora nad svojimi površinami v zakupu, zato nemalokrat pri terenskem ali elektronskem pregledovanju površin naletimo na zakupljene, a zaraščene površine,

kar pa je v nasprotju s 7. členom Zakona o kmetijskih površinah, ki navaja, da je potrebno preprečevati zaraščanje kmetijskih zemljišč. Na drugi strani pa smo na nekaterih ne-zakupljenih zemljiščih na terenu zasledili, da so bila obdelana in/ali je bila na njih prisotna mehanizacija.

Kljub optimističnemu začetku sodelovanja z obema deležnikoma v letu 2023 in po sklicanem sestanku z obema deležnikoma s strani vodilnega partnerja v letu 2024 le-to ni doprineslo željenega učinka pri vključevanju površin v prilagojeno upravljanje s travniki. V nadaljevanju so predstavljene izvedene aktivnosti in nadaljevanje sodelovanja s posameznim deležnikom v letu 2025.

2.5.4.1 SKLAD KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ IN GOZDOV REPUBLIKE SLOVENIJE – Upraviteljstvo JZ Slovenije (SKZGRS – Koper)

Na sestanku v letu 2024 smo se s predstavnikom SKZGRS – KP dogovorili, da bomo v primeru interesa kmetije za površino v lasti RS, ki je prosta zakupa, obvestili SKZGRS - KP, ki bo pripravil in objavil javni razpis (JR) za dotično površino in nas o objavi razpisa tudi obvestil. V začetku novembra 2024 smo posredovali poizvedbo o več parcelah, prostih zakupa, ki tvorijo večje sklenjeno zemljišče. Za večino parcel v solastništvu je bila RS večinski solastnik (solastniški delež večji od 50%) za ostale pa edini lastnik, zato smo zaprosili za njihovo preverbo in objavo ponudbe za zakup tega večjega sklopa prostih površin (Preglednica 1), ki so bili dne 30.10.2025 na spletni strani SKZGRS objavljene kot zakupa proste površine. Kmetija, ki je vključena v projektni ukrep, je bila namreč zainteresirana za odpravo zarasti in vzpostavitev pašnika na dotični površini. V roku dveh tednov smo prejeli odgovor, ki ni nakazoval namere o nadaljnji objavi JR za navedene proste parcele (Slika 7), za katere smo posredovali prošnjo za objavo JR, ampak je bil posredovan le splošen odgovor glede načina objave ponudbe za zakup površine proste zakupa na splošno in v primeru solastništva. V odgovoru so bile informacije, kako sklad ukrepa v primeru ugotovitve neobdelanosti zemljišč in glede izdaje soglasja za odmero občinske ceste, ki bo potekala po delu nekaterih navedenih parcel, ki so bile predmet povpraševanja. Glede na zelo splošen odgovor, ki ni nakazoval namere o objavi JR za zakup prostih površin, smo ponovno posredovali pobudo za objavo JR za isti sklop površin ter posredovali tudi vprašanje o statusu in možnem nadaljnjem zakupu dodatnih dveh sosednjih parcel (904/1 in 903/1, oboje k.o. 2609 Pomjan na sliki 7), za katere smo na terenskem ogledu ugotovili, da se zaraščajo. Po večkratnih prošnjah (3x) za odgovor o zadevi, smo v drugi polovici februarja 2025 prejeli odgovor le za dve zaraščeni parceli, za katere smo poslali povpraševanje naknadno. Za sklop parcel na sliki 7, za katere smo posredovali povpraševanje in možnost za objavo JR v začetku novembra, pa nismo prejeli odgovora. Nekaj dni po njihovem odgovoru v februarju 2025 smo nanje ponovno naslovili prošnjo za obrazložitev dogajanja glede sklopa prostih parcel, za katere smo spraševali že v začetku novembra 2024 (Preglednica 1) ter dodatno povpraševanje glede statusa dveh dodatnih sklopov parcel: k.o. 2609 Pomjan – zemljišča s parc. št. 1115, 1117, 1116/2, 1116/6, 1110/2, 1110/1, 1131/2, 1132/1, 1132/2, 1136/2, 1125/2, 1125/4 in 1107/6 ter k.o. 2609 Pomjan – zemljišča št. 287/1, 287/2, 287/3, 288/5 ter kakšne so nadaljnje možnosti za zakup posameznega sklopa. Na zadnje povpraševanje konec februarja 2025 nismo prejeli odgovora.

V želji po nadaljevanju sodelovanja s SKZGRS – KP je vodilni partner v maju 2025 ponovno posredoval prošnjo za nadaljevanje komunikacije, saj smo partnerji projekta za pilotno območje Slovenska Istra enotnega mnenja, da so zemljišča v državni lasti z vidika varstva narave prepoznana kot ključna za sistemsko umeščanje zahtev prilagojenega upravljanja s travniki. Lani so sistemske spremembe bile omejene na upravičena območja »Ljubljansko barje«, »Planinsko polje« in »Goričko«. Parterji projekta za pilotno območje Istra smo si bili enotni, da je potrebno, da

se sistemsko projicira proces vključevanja naravovarstvenih zahtev v zakupne pogodbe za državne travniške površine posebnega pomena tudi na drugih območjih Nature 2000.

Na predhodnih sestankih je predstavnik SKZGRS tudi omenil, da interes za zakup nekega zemljišča upada s časom zaradi stopnjevanja zaraščenosti le-tega, zato SKZGRS za površine, ki izgubijo status zakupa, običajno v zelo kratkem času objavi JR za ponoven zakup, da se le-te ne zarastejo ali da se poslabša njihovo stanje. V letu 2025 žal nismo pridobili informacije, da bi obstajal kakšen tak primer.

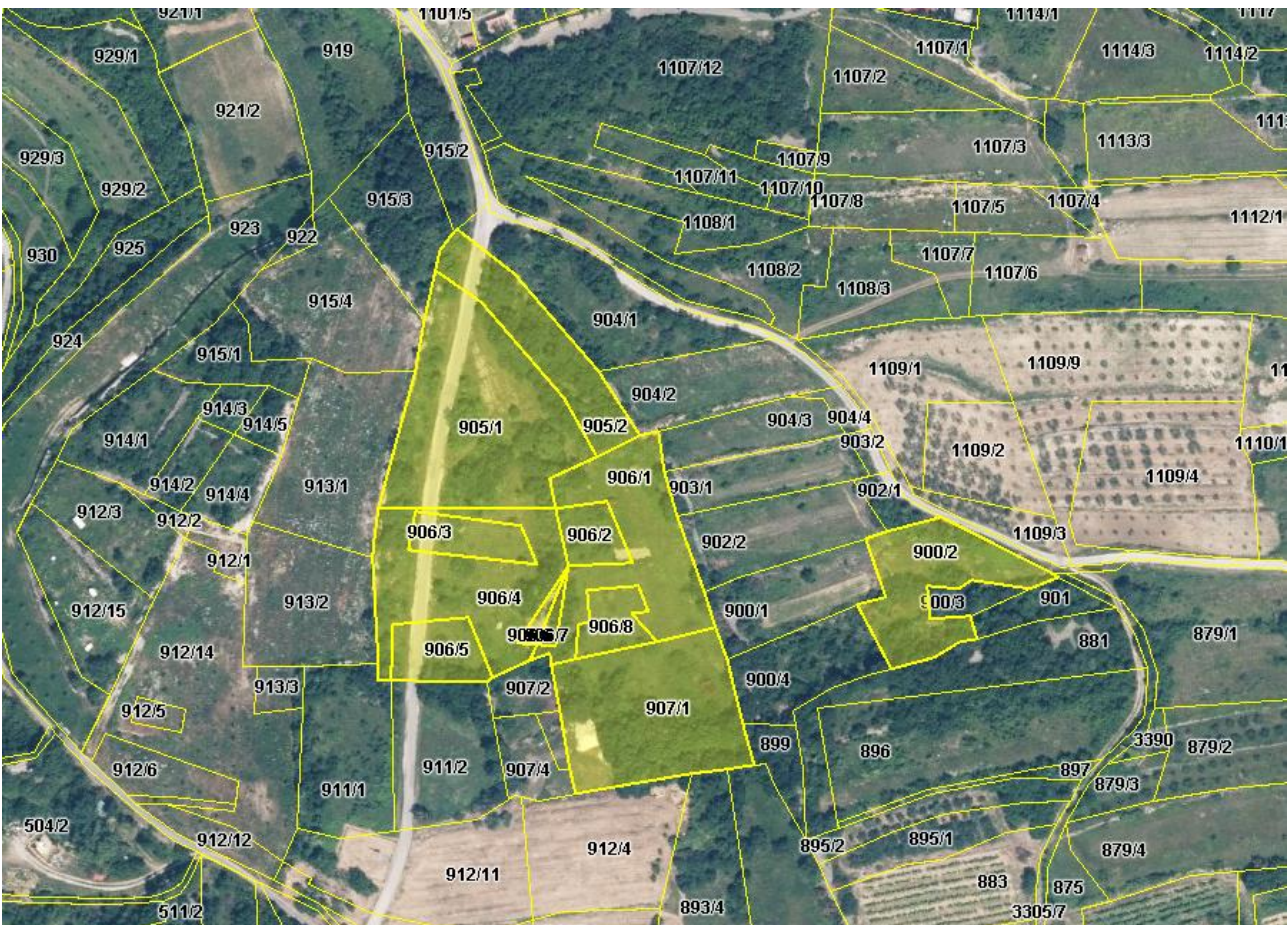
V primeru, da so zakupa proste površine zaraščene, je SKZGRS v navzkrižju s 7. členom Zakona o kmetijskih površinah, ki navaja, da je potrebno preprečevati zaraščanje kmetijskih zemljišč. Predlagali smo jim rešitev za vzdrževanje in preprečevanje zaraščanja zakupa prostih površin s prostovoljci nevladnih organizacij, vendar je za upravljanje površine v lasti RS pogoj večletna zakupna pogodba oz. sporazum za odpravo zarasti in nadaljnjo vzdrževanje. SKZGRS lahko zaraščeno površino odda v prilagojen zakup, pri čemer je prvi pogoj odstranitev zarasti, ne upravlja oz. zaposleni ne izvajajo dejanskega fizičnega vzdrževanja površin na terenu, saj je SKZGRS le posredni upravljalca oz. zakupodajalec. V letu 2025 nobena od vključenih kmetij ni imela interesa po zakupu prostih površin RS iz seznama, objavljenega na njihovi spletni strani. Do konca leta 2025 tudi nismo prejeli odgovora na povpraševanje iz leta 2024 (Preglednica 1), niti na zadnje povpraševanje v februarju 2025 za tri sklope površin, ki so bile na seznamu prostih parcel.

Tekom projekta smo identificirali še nekaj drugih za košnjo ali pašo potencialno zanimivih sklopov površin, vendar nam žal ni uspelo dobiti kmeta, ki bi bil zainteresiran za njihovo obdelavo.

Nadzor površin v lasti države, ki so proste zakupa, otežuje dejstvo, da SKZGRS nima grafičnega sloja s temi površinami. Poleg tega so v seznamih zelo pogoste tudi številke parcel, pri katerih je dejansko zakupa prost le del površine in ni mogoče ugotoviti, kateri del parcele je prost.

Preglednica 1: Seznam zakupa prostih površin v lasti RS posredovan na SKZGRS za objavo JR

Parcela št		Velikost m ²
905/1:	6/8 last RS (po 1/8 - druga lastnika)	3741
905/2:	RS 6/15, Občina Piran 2/15, ostalo več manjših lastnikov	1467
907/1:	RS 6/15, Občina Piran 2/15, ostalo več manjših lastnikov	2849
906/1:	RS 6/15, Občina Piran 2/15, ostalo več manjših lastnikov	2151
906/4:	6/8 last RS (po 1/8 dva druga lastnika)	2331
906/3:	6/8 last RS (po 1/8 dva druga lastnika)	550
906/2:	6/15 RS, Občina Piran 2/15, ostalo več manjših lastnikov	432
906/8:	6/15 RS, Občina Piran 2/15, ostalo več manjših lastnikov	478
906/6:	6/8 last RS (po 1/8 dva druga lastnika)	90
906/7:	RS 6/15, Občina Piran 2/15, ostalo več manjših lastnikov	115
906/5:	6/8 last RS (po 1/8 dva druga lastnika)	698
900/2:	RS edini lastnik	1669

Slika 7: Površine RS proste zakupa, za katere smo posredovali prošnjo za objavo JR za zakup; pilotno območje Slovenska Istra, marec 2024, ponovno posredovanje povpraševanja februar 2025

2.5.4.2 MESTNA OBČINA KOPER – MOK

Po sestanku v maju leta 2024, na katerem smo se z MOK dogovorili za nadaljnje sodelovanje, na večkrat poslano, a vsebinsko enako povpraševanje nismo prejeli relevantnih informacij, razen odgovora o zaporedni številki vloge ter o tem, kateri urad je pristojen za reševanje vloge. V maju 2025 je vodilni partner ponovno kontaktiral MOK in jih pozval k posredovanju informacij, za katere smo zaprosili v predhodnem letu, ter predlagal sestanek glede nadaljnega sodelovanja. Na sestanku konec maja smo poudarili, da je območje Nature 2000 Slovenska Istra v letu 2023 pridobilo status OOTT, ki na celotnem območju prepoveduje prekopavanje ali spreminjanje travnikov v druge rabe. Pogovorili smo se o nacionalnem pomenu ohranjanja rabe trajnega travinja na površinah s statusom OOTT in njegovih zahtevah, da je nacionalni ukrep OOTT namenjen ohranjanju trajnega travinja in da se ga izvaja na nivoju celotne RS. V primeru neupoštevanja pride do znižanja neposrednih plačil in obveze za ponovno vzpostavitev prvotnega stanja na dotični površini. V tem primeru je kmetija zaradi pomanjkanja prenosa informacij iz strani zakupodajalca dvakrat oškodovana, saj je površina »neuporabna« za ostale kmetijske prakse, kmetija pa ima pri vsem tem še dodatne stroške, najprej, ker je površino uredila v skladu s svojim načinom (panogo) kmetovanja in za tem, ker je primorana vzpostaviti prvotno stanje, ki je bil travnik. Poleg tega je lahko dodatno oškodovana z znižanjem neposrednih plačil in drugih izplačil iz naslova intervencij v

okviru SKP 2023 – 2027. Seznanili smo jih s projektnimi ukrepi in KOPOP operacijami. Dogovorili smo se za prioritarno reševanje posameznih sklopov vnaprej določenih zemljišč (parcele), ki so z vidika naravovarstva in vključevanja v projekt najpomembnejša in za katere sta vključeni kmetiji že nekaj let zainteresirani za zakup. Dogovorili smo seda jim posredujemo sloj pilotnega območja z zemljišči, ki imajo status OOTT, sloj projektnih prioritarnih površin in sloj trajnih travniških nasplah, saj smo na sestanku sprejeli sklep, da bodo pri javni objavi za zakup prostih travniških površin na tem območju dodatno pozorni na površine s statusom OOTT in v takem primeru v javni poziv vključevali zahteve ukrepa OOTT in preprečevanje spreminjanja površine v druge rabe ali drobljenja na manjše parcele. Projektnih zahtev pa zaenkrat ne morejo vključevati v pogodbe. Na sestanku konec maja je MOK predstavil stanje zakupa površin, za katere smo jih v začetku predhodnega leta (2024) zaprosili za preverbo možnosti zakupa. Na območju Krkavč so sklopi zanimivih površin večinoma po namenski rabi stavbna zemljišča, ki pa se bodo ohranila kot zelene površine. MOK smo predstavili pomen zakupa površine v bližini Kodarinovega mlina v dolini Dragonje za v projekt vključenega kmeta, ki se je zanimal zanjo in oddal vlogo za najem le te že maja 2020 ter stanje zakupa večje sklenjene površine na prioritetah v Krkavčah. MOK se je do omenjenega sestanka uspešno uskladil s kmetom, ki se zanima za najem dotičnih površin v Krkavčah, in za katerega smo tudi partnerji projekta KGZ NG in ZRSVN izdali skupno pisno strokovno mnenje o pomenu ohranjanja rabe trajnega travinja na dotičnih površinah iz naravovarstvenega in kmetijskega vidika. Predstavniki MOK so dodatno izpostavili, da so bile nekatere površine zaradi zaraščanja že v preteklosti predmet inšpekcijskega postopka, zato so dodatno tudi zainteresirani, da preverimo možnost izvedbe odstranjevanja zarasti z zunanjim izvajalcem (kmet, društvo, prostovoljci itd.). Ponovno smo se dogovorili, da MOK zakupnikom travniških površin v lasti MOK posreduje informacijo o projektu in možnostih vključevanja v aktivnosti prilagojenega upravljanja s travniki, saj nam zaradi varstva osebnih podatkov MOK ne more posredovati kontaktnih (osebni) podatkov njihovih zakupnikov travniških površin. Konec julija smo jim poleg prijaznega opomnika za posredovanje informacij glede odprtih vprašanj dodatno posredovali dopis za zakupnike travniških površin MOK, sloj območij OOTT, prioritarnih in travniških površin na območju MOK zemljišč ter kontakt za eventuelno vzpostavitev večletnega vzdrževanja ne zakupljenih površin z zunanjim izvajalcem (vključena kmetija) za namen preprečevanja njihovega zaraščanja.

V začetku oktobra je bil objavljen javni poziv za zgoraj omenjene dotične površine, za katere sta oba kmeta že leta 2020 oz. 2021 oddala vlogo za najem le teh. V skladu z dogovorom v marcu 2025 so v sredini oktobra 2025 kmetijo obvestili o javnem razpisu za zakup večje sklenjene površine na prioritetah v Krkavčah, ki je na upravni enoti (UE) oddala vlogo za zakup. Vključena kmetija, ki je bila edina kandidatka z vloženo vlogo za zakup površin v Krkavčah, je z MOK podpisala pogodbo v prvi polovici decembra in s tem vključila dodatnih 6,84 ha travniških površin v projekt. Kmetija, ki se je zanimala za površine v bližini Kodarinovega mlina pod Bričem v dolini Dragonje pa je oddala vlogo za najem površine en dan prezgodaj. Ker je bila edina kandidatka, razpis ni uspel, zato ga bodo v začetku naslednjega leta ponovno objavili in o tem ponovno obvestili kmeta. Površino v bližini Kodarinovega mlina bo v prilagojeno vzdrževanje v okviru projekta možno vključiti v letu 2026.

Slika 8: Čreda z največjim številom travojedih živali na območju Nature 2000 Slovenska Istra (7,7 GVŽ oz. 11 glav)

2.6 Prilagojeno kmetovanje na prioriternih površinah

V letu 2025 je bilo možno izvajanje prilagojenega upravljanja travnišč v skladu z zahtevami Ukrepa 1 (U1) in Ukrepa 2 (U2). U1 je razdeljen je na tri podukrepe (1A, 1B in 1C) in namenjen ohranjanju HT 6410, HT 62A0 ter travniškega postavneža. Prva dva podukrepa vključujeta zahteve za upravljanje obstoječih travniških površin, tretji pa zahteve za vzpostavitev travniških površin. U2 je razdeljen na dva podukrepa (2A in 2B) in je namenjen ohranjanju barjanskega okarčka. Podobno kot pri U1, prvi vključuje zahteve za upravljanje obstoječih travniških površin, drugi podukrep pa za vzpostavitev travniških površin. Podukrepa 1C in 2B sta predvidevala odpravo zarasti na površinah v različnih fazah zaraščanja.

Kmetije, vključene v prilagojeno upravljanje travnikov v okviru projekta LIFE-IP NATURA.SI, so travnike vzdrževale v skladu s sledečimi zahtevami projektne ukrepa U1 za pilotno območje Slovenska Istra, ki podpira ohranjanje površin, primernih za metulja travniškega postavneža ter HT 62A0 in HT 6410 v Slovenski Istri:

Podukrep 1A

Obvezne zahteve:

- Košnja 1x v tekočem letu od 10. 6. do 15. 10.
- Mulčenje ni dovoljeno
- Obvezno spravilo v obliki mrve
- Siliranje ni dovoljeno
- Obvezna opustitev gnojenja
- Požiganje ni dovoljeno
- Ohranjanje specifičnih struktur
- Odstranjevanje invazivnih tujerodnih vrst rastlin - ITVr
- Čistilna košnja po potrebi
- Travnških površin ni dovoljeno spreminjati v druge rabe

Podukrep 1B

Obvezne zahteve:

- Kombinacija ene košnje in ene paše v tekočem letu ALI do dve paši v tekočem letu
- Paša 5-8 tednov po košnji/prvi paši
- Prvič se travnik kosi ali pase po 10. 6. tekočega leta
- Raba travnika mora biti izvršena do 15. 10. posameznega leta, pri čemer se lahko paša izvaja vse do 15. 11.
- Paša živali v čredinkah
- Celoletna paša na prostem ni dovoljena
- Mulčenje ni dovoljeno
- Obvezno spravilo v obliki mrve
- Siliranje ni dovoljeno
- Obvezna čistilna košnja nepopašenih delov po drugi paši
- Obvezna opustitev gnojenja
- Požiganje ni dovoljeno
- Ohranjanje specifičnih struktur
- Odstranjevanje invazivnih tujerodnih vrst rastlin - ITVr
- Travnških površin ni dovoljeno spreminjati v druge rabe

• **Izbirne zahteve za podukrep 1A in 1B:**

- Košnja s strižno kosilnico
- Prilagojena višina odkosa
- Prilagojena košnja/paša
- Nepokošen/nepopašen pas

Podukrep 1C: odstranjevanje zarasti in vzpostavitev površin

Obvezne zahteve:

- Strokovna služba varstva narave določi obseg odstranitve zarasti
- Odstranjevanje lesnate vegetacije se lahko izvaja med 1. 8. in 1. 3.
- Odstranjevanje lesnate vegetacije s pašo dovoljeno celo leto v letu odstranjevanja zarasti
- Drevesa se odstrani kot posek z ročno motorno žago
- Grmovno zarast in steblikovje se odstranjuje ročno ali s strojnim mulčenjem brez poseganja v podlago, ali s pomočjo pašne živine
- Na razgaljenih površinah je potrebno vzpostaviti travno rušo

- Ohranjanje specifičnih struktur

Zahteve U2 za pilotno območje Slovenska Istra, ki podpira ohranjanje površin, primernih za metulja barjanskega okarčka na suhih traviščih v Slovenski Istri, so sledeče:

Podukrep 2A

Obvezne zahteve:

- Košnja ali paša se izvede samo na polovici površine prvič po 1. 8. tekočega leta
- Raba travnika mora biti izvršena do 15. 10. posameznega leta
- Mulčenje travnikov ni dovoljeno
- Spravilo travinja je obvezno, v obliki mrve
- Siliranje ni dovoljeno
- Paša se izvaja v čredinkah
- Po končani paši je obvezna čistilna košnja
- Obvezna opustitev gnojenja
- Požiganje ni dovoljeno
- Ohranjanje specifičnih struktur
- Odstranjevanje invazivnih tujerodnih vrst rastlin - ITVr
- Travniških površin ni dovoljeno spreminjati v druge rabe

• **Izbirne zahteve za podukrep 2A**

- Košnja s strižno kosilnico
- Prilagojena višina odkosa

Podukrep 2B : odstranjevanje zarasti in vzpostavitev površin

Obvezne zahteve:

- Strokovna služba varstva narave določi obseg odstranitve zarasti
- Odstranjevanje lesnate vegetacije se lahko izvaja med 1. 8. in 1. 3. naslednjega leta
- Odstranjevanje lesnate vegetacije s pašo dovoljeno celo leto v letu odstranjevanja zarasti
- Drevesa se odstrani kot posek z ročno motorno žago
- Grmovno zarast in steblikovje se odstranjuje ročno ali s strojnim mulčenjem brez poseganja v podlago ali s pomočjo pašne živine
- Na razgaljenih površinah je potrebno vzpostaviti travno rušo
- Ohranjanje specifičnih struktur

2.7 Vključitev v prilagojeno upravljanje

S kmetijo, ki je bila zainteresirana za vstop v prilagojeno upravljanje travnišč v projektu LIFE-IP NATURA.SI, smo skupaj izpolnili prijavitni obrazec in ostale priloge JP »Istrijani za travnike«. Preko aplikacije MKGP in sloja prioritet na območju, ki je nastal v projektu, smo pregledali travniške površine v upravljanju dotične kmetije in ji svetovali, s katerimi površinami naj se vključi.

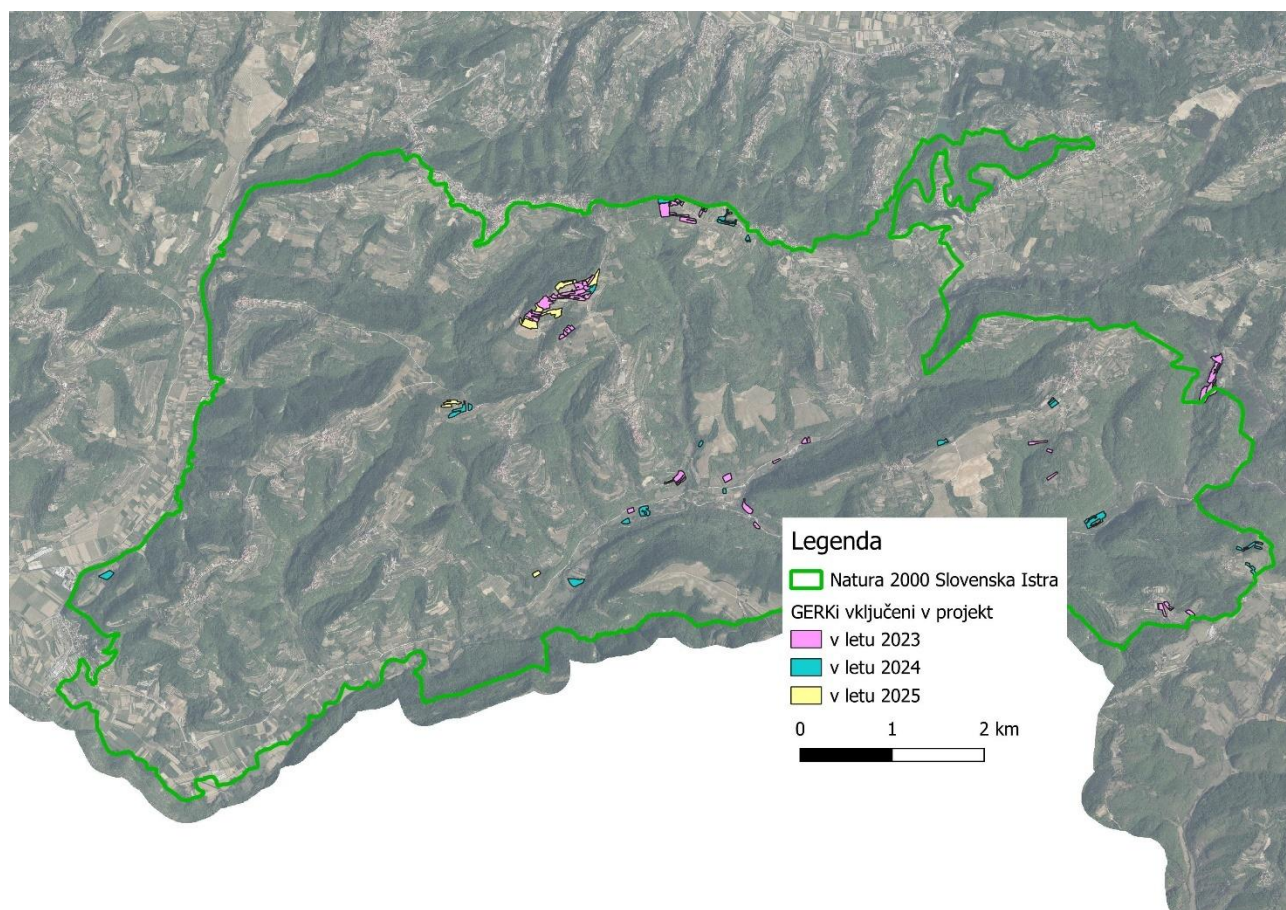
V sklopu vključevanja kmetij v projektne aktivnosti LIFE-IP NATURA.SI smo KGZ NG in ZRSVN po dogovoru z nosilcem kmetije pred podpisom pogodbe izvedli tudi terenske ogled travniških površin, s katerimi se je kmetija želela vključiti v projektne aktivnosti. Poleg tega smo podali še usmeritve za praktično izvedbo upravljanja za posamezno površino in jim še dodatno razložili, zakaj je pomembno upravljati travniške površine po zahtevah projektnih ukrepov. V primeru, da je kmetija želela vključiti tudi površine, ki ležijo izven prioritet, je komisija, sestavljena iz predstavnikov partnerjev projekta KGZ NG in ZRSVN, pri terenskem pregledu po vnaprej določenih posebnih strokovnih merilih ocenila in glede na doseženo skupno število točk odločila, ali je ta površina ustrezna za vključitev v projekt ali ne.

Za ogled primernosti predlaganih površin za vključitev, določitev ustreznosti vključenih travniških površin izven prioritet, pregled ustreznosti izvedenih ukrepov na posamezni vključeni površini ter ogled površin za izdelavo pašnega načrta, ki je obvezen dokument v primeru vključitve v prilagojeno upravljanje travnikov s pašo, smo po izpolnjeni prijavi in ob koncu leta izvedli še 6 dodatnih terenskih dni ogledov.

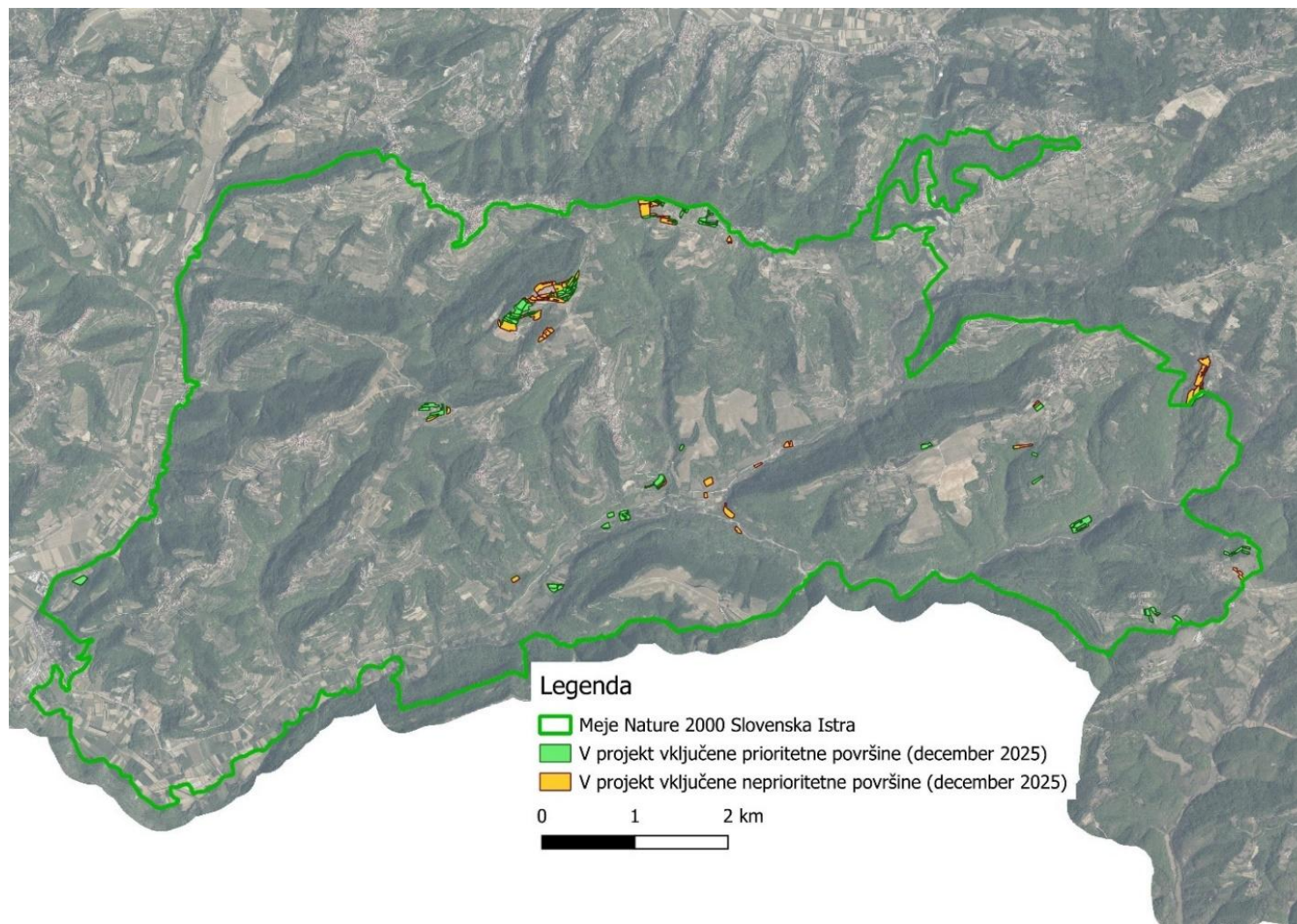
V letu 2025 so se 4 kmetije iz območja Nature 2000 Pregara – travišča odzvale na JP »Istrijani za travnike«. Od tega so 3 potrdile vlogo za vključitev v projektne aktivnosti s podpisom pogodbe za prilagojeno upravljanje travnišč na **12,63 ha** (Slika 12). Ena kmetija je odstopila od vloge in nadaljnega podpisa pogodbe. Omenjene kmetije upravljajo s travniškimi površinami na območju Natura 2000 Pregara – travišča. Poleg tega sta že vključeni kmetiji iz območja Nature 2000 Slovenska Istra v prilagojeno upravljanje skupno vključili dodatnih 6,84 ha dodatnih površin. Skupna površina travniških površin vključenih v projektni ukrep U1 je v letu 2025 obsegala **53,86 ha**, kar predstavlja **107,72 %** ciljne vrednosti površin, ki jo želimo vključiti v projekt. Od tega je 20,34 ha (40,68 % ciljne vrednosti) na prioriteth površinah (Slika 10). V podukrep 1A je bilo vključenih **35,85 ha (71,70 %** od skupne ciljne površine 50 ha), v podukrep 1B pa **14,31 ha (28,22 %** ciljne površine) in v podukrep 1C pa **3,69 ha (7,39 %** ciljne površine) kmetijskih površin (Slika 11). Na območju **Nature 2000 Slovenska Istra** je bilo do 31.12.2025 v prilagojeno upravljanje travniških površin skupno vključenih **41,23 ha** travniških površin, od tega v podukrepu **1A 24,64 ha**, v podukrepu **1B 12,89 ha** in v podukrepu **1C 3,69 ha** zaraščenih površin (Slika 11). Na območju **Nature 2000 Pregara - travišča** je bilo do 31.12.2025 v prilagojeno upravljanje travniških površin skupno vključenih **12,63 ha travniških površin**, od tega v podukrepu **1A 11,21 ha** in v podukrepu **1B 1,42 ha** travniških površin (Slika 12). V projektni ukrep U2 v letu 2025 ni bilo vključenih površin.

Preglednica 2: Vključevanje travniških površin v projektne podukrepe U 1 med leti 2023, 2024 in 2025

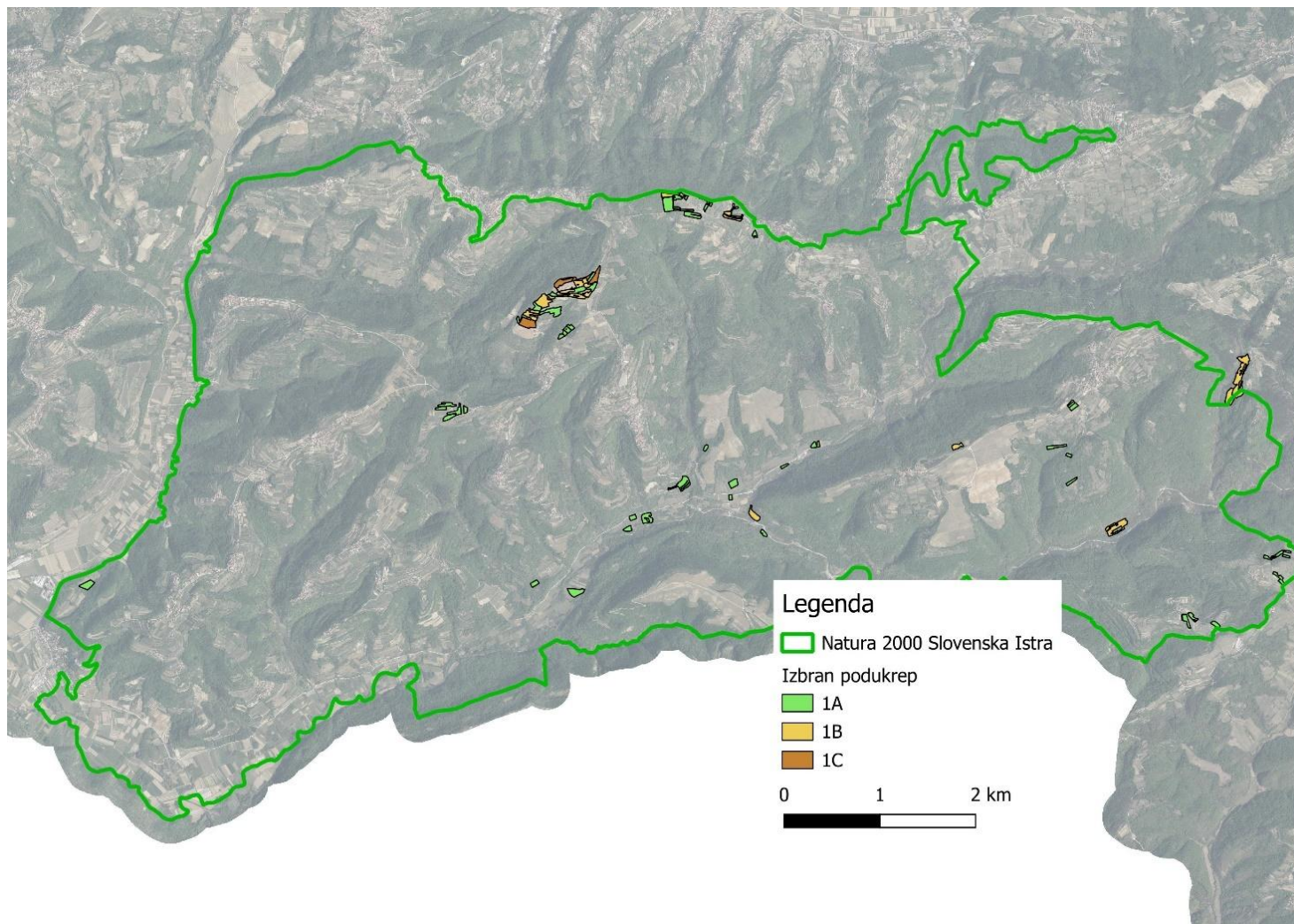
Leto	2023 [ha]	2023 [%]	samo v 2024 [ha]	2024 [ha]	2024 [%]	samo v 2025 [ha]	2025 [ha]	2025 [%]
Podukrepi U1								
1A (ha)	11,86	23,72	8,37	20,23	40,47	14,58	35,85	77,71
1B (ha)	10,79	21,58	2,75	13,54	27,09	1,42	14,31	28,62
1C (ha)	0,00	0,00	0,61	0,61	1,22	3,69	3,69	7,39
skupaj (ha)	22,65	45,30	11,73	34,39	68,78	19,69	53,86	107,71

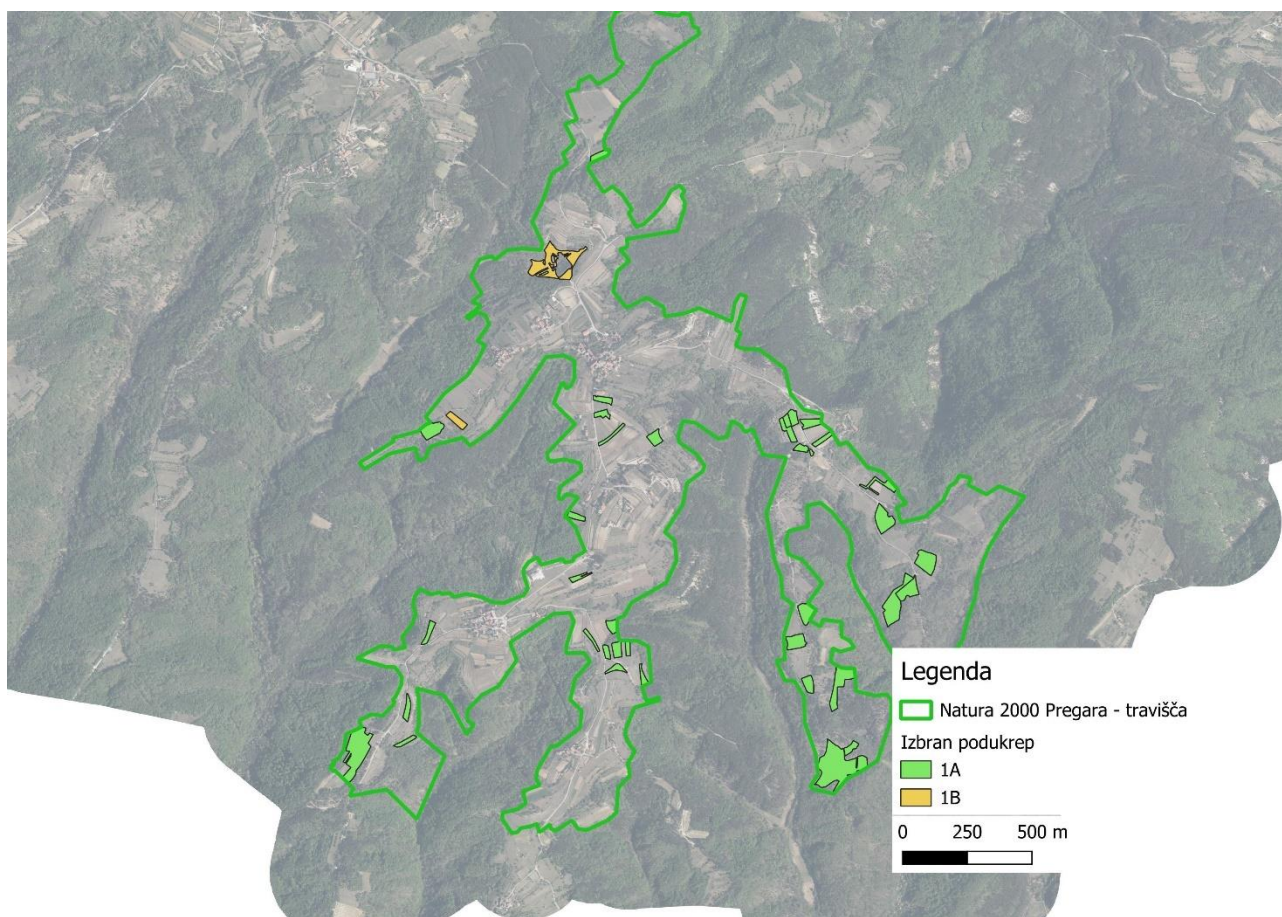
Slika 9 Prikaz površin, vključenih v projekt LIFE-IP NATURA.SI v letih 2023, 2024 in 2025 na območju Nature 2000 Slovenska Istra

Slika 10: Prikaz površin, vključenih v projekt: prioritne in površine izven prioritet na območju Nature 2000 Slovenska Istra

Slika 11: Prikaz površin, vključene v različne podukrepe U1 v okviru projekta LIFE-IP NATURA.SI v letu 2025 na območju Nature 2000 Slovenska Istra

Slika 12: Prikaz površin, vključenih v različne podukrepe U1 v okviru projekta LIFE-IP NATURA.SI v letu 2025 na območju Nature 2000 Pregara - travišča

Poleg terenskega pregleda ustreznosti izvedenih ukrepov na posamezni vključeni površini, so podlaga za izplačilo tudi pravočasno in pravilno izpolnjene evidences o izvedenih delovnih opravilih na dotičnih površinah, dogovorjenih s pogodbo. V izogib podvajanju dela za poročanje uporabljamo obrazce za evidenco delovnih opravil za posamezne intervencije Strateškega načrta Skupne kmetijske politike 203 – 2027 (SN SKP 2023 – 2027), ki so objavljeni na spletni strani [MKGP](#). Vse vključene kmetije (16) smo v zadnji četrtini leta telefonsko pozvali k oddaji evidenc za izvedeno košnjo oz. pašo na vključeni (-h) površini (-ah). Nekatere kmetije, predvsem tiste, ki travnike le kosijo, so telefonsko navedle datum, katerega se je zabeležilo v ustrezno evidenco posamezne kmetije in dokument posredovali kmetiji (8) preko e-sporočila oz. smo evidences natisnili in predali nosilcu kmetije. Nekatere kmetije (8) pa so tudi letos izpostavile, da jim izpolnjevanje evidenc, predvsem o izvedeni paši, povzroča veliko težav, zato smo jim omogočili, da izpolnijo evidences skupaj s kmetijskim svetovalcem v pisarni KSS Koper. Kmetiji, ki upravlja s številnimi površinami, vključenimi v projekt, smo poleg pomoči pri izpolnjevanju evidenc za travniške površine v pisarni nudili še dodatno pomoč pri izpolnjevanju evidenc za ostale kmetijske površine, da so le te bile pravilno in v celoti izpolnjene. Pravilno izpolnjene evidences so podlaga za izplačilo denarnega nadomestila v projektu LIFE-IP NATURA.SI in hkrati izpolnitev ene od obveznih zahtev operacij intervencije kmetijsko okoljsko podnebnih plačil (KOPOP). V sodelovanju z ZRSVN smo ob koncu leta opravili tri terenske dneve ogledov površin, vključenih v projektne

ukrepe, z namenom pregleda primernosti izvedenosti ukrepov na posamezni vključeni površini in splošni kontroli njihovega stanja.

2.7.1 Denarno nadomestilo

V primeru vključitve površin zgolj v projektni ukrep, se je izpad prihodka iz kmetijske dejavnosti vključenim kmetijam v celoti nadomestili z izplačilom denarnega nadomestila iz projektnih sredstev glede na izbrane (obvezne in/ali izbirne) zahteve določenega podukrepa U1 (Preglednici 3 in 4). Denarno nadomestilo v zameno za prilagojeno kmetovanje se je tudi v letu 2025 upravičencem nakazalo po pregledu izvedenosti ukrepov na posamezni vključeni površini in posredovanju izpolnjenih evidenc delovnih opravil, v enkratnem znesku, glede na velikost vključenih površin in vrsto podukrepa za izvajanje prilagojenega upravljanja s travniškimi površinami v okviru LIFE-IP NATURA.SI v skladu s sporazumom.

V primeru sočasne vključitve površin v projektni ukrep **U1** in KOPOP operacijo BK.1 - Operacijo Posebni traviščni habitati ali BK.6 - Operacijo Suhi kraški travniki in pašniki (SUHI_KTP) je v izogib dvojnemu financiranju kmetija prejela del nadomestila iz projektnih sredstev v kombinaciji s sredstvi iz naslova SKP, saj U1 v tem primeru predstavlja nadgradnjo operacij BK.1 ali BK.6.

Kot je bilo že v poglavju 2.3. navedeno, je bil projektni ukrep **U2** v letu 2025 popolnoma izvedljiv in usklajen s trenutno veljavno zakonodajo, kar pomeni, da je bila površina vključena v U2 upravičena tudi do uveljavljanja neposrednega plačila v času oddaje ZV. Pričakovano je bilo, da bodo kmetije bolj zainteresirane za vključitev v U2, saj je v tem primeru potrebno pokositi le polovico GERKa oz. izvesti vzdrževanje GERKa vsako drugo leto s košnjo ali pašo in tako v skladu z zahtevami U2 za vzdrževanje površine opraviti/izvesti manj ur oz. manjšo količino dela kot pri običajnem vzdrževanju travniških površin. Kljub temu se za vključitev v U2 ni odločila nobena kmetija. Težava je najverjetneje v tem, da je v osnovi kmetijska dejavnost usmerjena v pridelavo, medtem ko je U2 usmerjen v samo vzdrževanje površine na določeni stopnji zaraščenosti. Vzdrževanje je zamaknjeno v pozno poletje, saj se s košnjo ali pašo na površini lahko začne izvajati šele po 1. avgustu v tekočem letu. Količina pridelane krme je majhna, sama krma je pa skoraj neuporabna, saj nima nobene hranilne vrednosti, vsebuje pa zelo veliko vlaknin. Poleg tega je za območje značilna velika razdrobljenost površin, kar še povečuje nezainteresiranost obdelave le polovice GERKa. Za košnjo dve leti stare, a razmeroma goste trave pa kmetije vztrajajo, da jo je možno izvesti samo z mulčanjem, ki je pa po zahtevah projektnih ukrepov prepovedan način vzdrževanja.

Znotraj KOPOP_BK intervencije zaenkrat ni obstoječe operacije, ki bi bila oblikovana na način, da bi ustrezala ekološkim zahtevam barjanskega okarčka in bi se v določenih zahtevah ujemala s posameznimi zahtevami U2 ter bi jo bilo tako možno vpisati na pilotnem območju Slovenska Istra. Prav zaradi tega smo v LIFE – IP NATURA.SI oblikovali in pripravili U2, sočasno s katerim pa ni možen vpis v katerokoli operacijo KOPOP_BK, saj na območju Nature 2000 Slovenska Istra ni mogoče vpisati naravovarstvene KOPOP_BK operacije, ki bi izjemoma ali praviloma predvidevala polovično rabo GERK-a oz. rabo vsako drugo leto. Zaradi specifičnih zahtev U2 na isti površini ni mogoče sočasno vpisati in izvajati omenjenega projektnega ukrepa in ene od operacij KOPOP_BK, ki ju je sicer v okviru SKP možno vpisati na pilotnem območju. V primeru sočasnega vpisa na isti površini bi namreč projektni ukrep U2 kmetu onemogočal izvajanje operacije BK.1 ali BK.6. ARSKTRP kot nadzorni organ za izvajanje intervencij iz naslova SN SKP, pri kontroli ne tolerira izjeme, saj U2 ni del SN SKP. Posledično kmetija na površini, ki je vključena v U2, ne more uveljavljati KOPOP plačil.

Ukrep U2 je mogoče vpisati le na pilotnem območju Natura 2000 Slovenska Istra, saj na območju Nature 2000 Pregara – travišča vrsta barjanski okarček ni kvalifikacijska.

Preglednica 3: Višina finančnega nadomestila za posamezne obvezne zahteve U1 ter izračun višine nadomestil v primeru vpisa IRP18.03 operacije BK.1 ali BK.6 in posamezne obvezne zahteve U1 na isti površini.

PODUKREP	Višina plačila (€/ha)											
	Košnja				Paša - velike živali (VŽ)				Paša - drobnica (D)			
OBVEZNE ZAHTEVE	U1	U1+BK.1-I	U1+BK.1-II	U1+BK.6	U1	U1+BK.1-I	U1+BK.1-II	U1+BK.6	U1	U1+BK.1-I	U1+BK.1-II	U1+BK.6
1 A		576,42	625,53	512,50								
KOŠNJA	664,55	(263,50+312,92)	(263,50+362,03)	(263,50+249,00)								
čistilna košnja *	59,78											
1 B						636,42	685,53	512,50		748,42	797,53	512,50
KOŠNJA-PAŠA	Košnja je upoštevana v znesku finančnega nadomestila pri paši VŽ in D				597,05	(323,50+312,92)	(323,50+362,03)	(263,50+249,00)	709,05	(435,50+312,92)	(435,50+362,03)	(263,50+249,00)
čistilna košnja *					59,78				59,78			
1 B						586,70	618,28	385,00		680,70	729,81	385,00
PAŠA-PAŠA					255,78	(255,78+312,92)	(255,78+362,03)	(136,00+249,00)	367,78	(367,78+312,92)	(367,78+362,03)	(136,00+249,00)
čistilna košnja **												

* čistilna košnja se izvede po potrebi, zato je nadomestilo izplačano v letu, ko je čistilna košnja izvedena.

** čistilna košnja je obvezna, ker je edina raba travnika paša, nadomestilo za čistilno košnjo je že vključeno v vrednost nadomestila.

Preglednica 4: Višina finančnega nadomestila za posamezne izbirne zahteve Ukrepa 1 ter višina nadomestil v primeru vpisa IRP18.03 operacije BK.1 ali BK.6 in izbirnih zahtev Ukrepa 1 na isti površini

IZBIRNE ZAHTEVE možna kombinacija s pod - ukrepom	Višina plačila (€/ha)											
	Košnja				Paša - Velike živali (VŽ)				Paša - Drobna (D)			
	U1	U1+BK.1-I	U1+BK.1-II	U1+BK.6	U1	U1+BK.1-I	U1+BK.1-II	U1+BK.6	U1	U1+BK.1-I	U1+BK.1-II	U1+BK.6
Košnja s strižno kosilnico 1A ali 1B (košnja-paša)	43,40				43,40*				43,40*			
Prilagojena višina odkosa 1A ali 1B (košnja-paša)	256,70				256,70*				256,70*			
Prilagojena košnja (½ po 10. 6. & ½ po 1. 8.) 1A	192,85	102,00	102,00	102,00								
Prilagojena košnja (v celoti po 1. 8.) 1A	204,00	204,00	204,00	204,00								
Prilagojena paša (½ po 10. 6. & ½ po 1. 8.) 1B					343,55	343,55	343,55	335,75	343,55	343,55	343,55	335,75
Prilagojena paša (v celoti po 1. 8.) 1B					272,00	272,00	272,00	272,00	272,00	272,00	272,00	272,00
Prilagojena košnja - paša					184,44	212,04	212,04	208,25	240,44	156,04	156,04	208,25

(½ po 10. 6. & ½ po 1. 8.) 1B	Košnja je upoštevana v znesku finančnega nadomestila pri paši VŽ in D												
Prilagojena košnja - paša (v celoti po 1. 8.) 1B					204,00	144,00	144,00	204,00	204,00	32,00	32,00	204,00	
Nepokošen/nepopasen pas 1A ali 1B	67,90	67,90	67,90 (18,79+49,11)	67,90	67,90	67,90	67,90 (18,79+49,11)	67,90	67,90	67,90	67,90 (18,79+49,11)	67,90	67,90

*v primeru izvajanja izbirnih zahtev se sredstva izplačajo, če se košnja (1. raba pri podukrepu 1B košnja - paša) izvede s strižno kosilnico in/ali prilagodi višino odkosa.

Legenda k preglednicama 4 in 5.

BARVA OZNAKE:	Vir finančnega nadomestila za ukrep
U1	Projektni ukrep LIFE-IP NATURA.SI
BK.1 - I	BK.1 - I stopnja (HAB_I)
BK.1 - II	BK.1 - II stopnja (HAB_II)
BK.6	SUHI_KTP

Izvajanje podukrepov za odpravo zarasti je bilo v letu 2025 možno izvesti preko 2. javnega razpisa (2.JR)(26.7.2024; vložitev vlog je možna do 31.12.2026) za odpravljanje zaraščanja na kmetijskih zemljiščih objavljen s strani ARSKTRP ter JP. Preko 2. JR se je kmetija lahko vključila v ukrep odprava zarasti s kmetijskim zemljiščem v zaraščanju – 1410 ali površino z rabo 1500 - drevesa in grmičevje ter da v gozdno prostorskih načrtih ni bila določena kot gozd. Odprava zarasti v okviru podukrepov 1C ali 2B poleg površin z rabo 1410 in 1500 dopušča še vključevanje površin z rabami 1600 (neobdelano kmetijsko zemljišče), 1800 (kmetijsko zemljišče poraslo z gozdnim drevjem) ali 2000 (gozd). Kmetija ima tako v okviru JP večjo možnost za vključitev svoje površine, saj JP ni omejen zgolj na dve rabi. V projektu se osredotočamo na ohranjanje travnikov, zato je v okviru projektnih podukrepov po odstranitvi zarasti obvezen pogoj vzpostavitev travnišča na očiščeni površini. Območje je v zadnjem času podvrženo intenzivnejšemu zaraščanju predvsem zaradi opuščanja kmetijske dejavnosti, kar je posledica številnih razlogov, kot so razdrobljenost parcel, razpršenost parcel posameznika, številno solastništvo, odsotnost lastnikov ali so le ti neznani oz. pokojni že več desetletij, postopek dedovanja pa ni stekel. Večji del aktivnih kmetov je zaposlenih v drugih panogah, zato jim kmetovanje predstavlja popoldansko dejavnost. Dodatno slabši podnebni pogoji za poljedelstvo ali pridelavo kvalitetne krme zmanjšujejo zainteresiranost za kmetovanje, še posebej za rejo živine (zgodnja suša), saj v takih razmerah živinoreja kot kmetijska panoga ni ekonomsko zanimiva.

Pri izvajanju aktivnosti vzpostavitve primernih travniških površin v sklopu JP smo prepoznali potrebo po poenostavitvi pogojev za vključitev površin v projektne aktivnosti čiščenja /krčenja zarasti in nadaljnje vzpostavitve primernih travniških površin. S spremembo je bila tako ukinjena obveznost vnosa kmetijske rabe zaraščene površine v kmetijsko zemljišče v pripravi (1610) pred vključitvijo v podukrepa 1C ali 2B, ki usmerjata izvedbo vzpostavitve primernih travniških površin. Pred vključitvijo zaraščene površine mora kmetija predhodno določiti obseg parcel, kjer bo potekalo odstranjevanje zarasti in vzpostavitev primernih travniških površin ter prijavi priložiti seznam in grafični izris teh parcel. Za vključitev v podukrep odstranjevanja zarasti se je v letu 2025 odločila ena kmetija s skupno površino 3,69 ha. V sodelovanju KGZNG, ZRSVN in kmeta smo najprej pripravili načrt odstranjevanja zarasti, kjer smo določili seznam parcel, na podlagi katerega je ZRSVN pripravil grafični izris dotičnih parcel. Pred začetkom odstranjevanja zarasti smo KGZ NG in ZRSVN izvedli še terenski ogled zaraščenih površin, podali usmeritve za praktično izvedbo krčitve skladno z mnenjem ZRSVN, za katerega je predhodno zaprosil. Dodatno se je razložilo, k čemu pripomore odstranjevanje zarasti in upravljanje travniških površin na prilagojen način po zahtevah projektnih ukrepov. Odstranjevanje zarasti je potekalo v skladu s projektnimi zahtevami podukrepa 1C. Kmetija je odstranjevala lesno zarast s površine v napredujoči stopnji zaraščenosti. V podrasti je bila prisotna redkejša trava, ki jo je kmet pred izvedbo odstranjevanja zarasti izkoristil za nekajdnevno pašo goveda. Med odstranjevanjem zarasti je spuščal redke posamezne grme črnega trna in gloega ter posamezna drevesa, ki bodo v poletnih dneh nudila nujno potrebno senco za živino na paši, grmovje pa predstavlja tudi potencialen življenjski prostor za hromega volnoritca, saj omenjeni grmovni vrsti predstavljata hranilno rastlino gosenic te vrste metulja. Na dveh grmih na bližnji sosednji površini smo namreč spomladi ob terenskem ogledu krčitve na sosednjih parcelah identificirali gnezda gosenic hromega volnoritca.

Denarno nadomestilo za izvedbo odstranjevanja zarasti se je tudi v letu 2025 upravičencem nakazalo v skladu s sporazumom v enkratnem znesku po izvedenem predhodnem terenskem pregledu površine, določitvi seznama parcel in grafičnega izrisa površine za krčitev ter časa izvedbe. KGZ NG in ZRSVN v procesu odstranjevanja zarasti skrbno spremljata, sodelujeta in nadzirata izvedbo krčitve vse od začetnega načrtovanja izvedbe pa vse do vzpostavitve primerne travniške površine. Višina denarnega nadomestila iz projektnih sredstev (Preglednica 5) je določena glede na obseg površine, kjer je odstranjevanje zarasti izvedeno.

Preglednica 5: Višina finančnega nadomestila za vzpostavitev primernih površin v okviru U1 ali U2

PODUKREP	Višina plačila (€/ha)
1C ali 2B	5.000,00

Slika 13: Površina po izvedenem odstranjevanju zarasti in setvi semen trav na dan 8.10.2025

V primeru zainteresiranosti kmetije za vključitev v podukrep 1C ali 2B, KGZ NG nudi dodatno možnost hitrejše vzpostavitve travišča, saj kmetiji v sklopu omenjenih podukrepov omogoča brezplačno izvedbo žetve semen trav na njihovih travnih površinah ali po dogovoru na drugih bližnjih travnih površinah, ki bodo služila za setev in nadaljnjo vzpostavitev travne ruše na očiščenih površinah kmetijskih zemljišč. V juniju 2024 se je vključena kmetija odločila za brezplačno izvedbo žetve semen trav na svojih in po predhodnem dogovoru z lastniki, bližnjih avtohtonih travnikih, saj je v okviru podukrepa C1 (odstranjevanje zarasti) želela na očiščeni površini čim hitreje vzpostaviti travnik. Površino se je čistilo v jeseni 2024. Zaradi slabih vremenskih razmer, namočenosti v mesecih do konca leta 2024 ter pomanjkanja mehanizacije za odstranjevanje lesne zarasti in izravnavo površine, kmetija ni uspela popolnoma urediti in vzpostaviti (izravnati) površine, da bi lahko dovolj zgodaj posejana pridobljena semena trav, vzklila. Setev semen trav se je namreč zaradi mrzlega, namočenega vremena in kratkih dni zamaknila v marec 2025. Namočena pomlad 2025 in pomanjkanje mehanizacije sta setev predstavila v začetek meseca maja 2025, ko je bila površina primerna za setev. Kalitev je bila žal šibka, najverjetneje zaradi zgodnje

dolgotrajnejše suše takoj po sejanju (zelo mokri pomladi je sledila huda suša, ki je vztrajala polovico meseca maja in cel junij 2025). Površina je do konca leta 2025 ostala bolj ali manj brez traviščne vegetacije zaradi hudourniškega delovanja vode na robnih delih površine in zaradi slabe kalitve semen, nabranih v juniju 2024 (Slika 13).

2.7.2 Podpora vključenim kmetijam

Od začetka oblikovanja projektnih ukrepov poteka intenzivna komunikacija s kmeti. Vključenim kmetijam smo vse od vključitve zagotavljali vso administrativno in tehnično podporo v zvezi z izvajanjem nadstandardnih sonaravnih kmetijskih praks, kot je pomoč pri izpolnjevanju prijavnih obrazcev – prijavi na nacionalni razpis za odpravo zaraščanja in izpolnjevanju evidenc o izvedenih delovnih opravilih tako v okviru programa SKP kot tudi v okviru projekta, kar je tudi podlaga za denarno nadomestilo iz projektnih sredstev. Smo vezni člen pri pridobivanju informacij strokovnih in javnih inštitucij, za kmetije smo izdelali pašni načrt, svetovali o pravilni paši in pravilnem odmerjanju čredink, oblikovali in izdali skupno mnenje iz kmetijskega in naravovarstvenega (ZRSVN) vidika za specifično kmetijsko pridelavo in gradnjo zatočišča za živali na naravovarstveno pomembnem predelu območja, kar bo pripomoglo k razvoju usmerjene in prilagojene paše za ohranjanje izbranih vrst in HT na dotičnem območju. Prav tako smo svetovali tudi o načinu pravilne izvedbe odprave zarasti in v nadaljevanju pravilne vzpostavitve primerne travniške površine. Usmerjali smo jih pri načrtovanju načina odstranjevanja lesne biomase ter druge prisotne zarasti ter v nadaljevanju pri setvi semen pridobljenih iz lastnih avtohtonih travnikov za čimbolj učinkovito kalitev semen in čim hitrejšo vzpostavitev travniške površine. Dodatno smo jih podučili tudi o morebitnem dosejevanju za sanacijo travne ruše na delih pašnika, kjer je prišlo do prepašenosti in po razritju divjih prašičev. Nekajkrat smo podali usmeritve glede vzdrževanja travnika, kjer se razrašča invazivna tujerodna vrsta rastline (ITVr) verlotov pelin ter opozarjali na pravočasno ukrepanje ob morebitnem pojavu drugih ITVr, posredovali smo usmeritve oz. navodila za vpogled parcelnih št. in GERKov v Aplikaciji MKGP svetovali smo o gospodarnosti na kmetiji in pridobivanju statusa kmeta ter tudi izpeljali ta postopek z vključeno kmetijo. Svetovali smo o vključevanju dodatnih ali na novo zakupljenih površin v KOPOP_BK operacije ali projektne ukrepe, zainteresiranim smo pomagali pri pridobivanju prostih državnih in občinskih površin. Nekajkrat smo se za razrešitev težav na kmetiji poslužili komunikacije s strokovnimi inštitucijami (RKG, ARSKTRP, MKGP, MNVP) v različnih zadevah in po potrebi pridobili mnenje/dovoljenje in druge listine javnih in strokovnih inštitucij. Kmetija, ki je maja 2024 oddala vlogo na SiDG za pridobitev dovoljenja za krčitev 0,5 ha gozda (brez vrednosti) je novembra 2025, po večkratnem posredovanju dopisa na našo prošnjo iz MNVP, prejela odločbo SiDG za dovoljeno izvedbo krčitve gozda. Ob koncu leta smo to kmetijo usmerjali v nadaljnjem postopku odstranjevanja zarasti. Skupaj smo se odločili, da kmetija najprej pridobi nekaj ponudb za izvedbo odstranjevanja zarasti, saj je kmet zaradi pomanjkanja sredstev zelo omejen pri sami izvedbi. Denarno nadomestilo kmet namreč prejme šele po opravljeni storitvi. Nudili smo pomoč tudi pri prijavi na državne in občinske javne razpise, kmetijam smo svetovali o razpisu IRP 37 – Naložba za mehanizacijo in opremo za upravljanje traviščnih habitatov. Kmetija iz območja Nature 2000 Pregara – travišča je ob vključitvi predstavila težavo z vzdrževanjem manjše travnate površine s statusom OOTT in vključitvijo v BK.1 v okviru intervencije KOPOP_BK, kjer je letos lastnik brez vednosti dotične kmetije, ki jo vzdržuje, začel z izkopavanjem kamnitih blokov. Da bi se kmetija izognila kršitvi in posledičnemu znižanju nadomestil zaradi večletne obveznosti na površini, se je KGZ NG povezal s službo RKG in se dogovoril o nadaljnjem ukrepanju za

izbris GERKa iz RKG v začetku naslednjega leta v obdobju usklajevanja podatkov. KGZ NG je dodatno zbral dokazila in izpolnil obrazec o višji sili, oblikoval in posredoval dopis z obrazložitvijo o neposredni odgovornosti lastnika in ne upravljalca površine na ARSKTRP in jih dodatno zaprosili za umik zahtevkov v okviru SKP v izogib kršitvi.

Preko Aplikacije MKGP smo v primeru zainteresiranosti kmetije skupaj z njo elektronsko iskali primerne lokacije za pašnike. Posredovali smo tudi prošnjo na SKZGRS za objavo JR za površine, ki so proste zakupa in za katere je bila vključena kmetija zainteresirana za zakup in za vključitev v prilagojeno upravljanje s travniki. Nudili smo pomoč in usmeritev pri vrisovanju novih GERKov na UE, pomoč, posredovanje informacij in sodelovanje s službami, ki pripravljajo soglasja /mnenja/ dovoljenja za gradnjo enostavnega objekta oz. lop in preučevanje možnosti izvedbe gradnje. V okviru izvajanja aktivnosti smo vključene kmetije večkrat informirali glede površin in izvajanja ukrepa OOTT, saj imajo travniki na pilotnem območju omenjeni status od leta 2023.

KGZNG in ZRSVN smo skupaj sodelovali pri postopku uskladitve tehničnega popravka sloja DKOP 9 za leto 2026. Pri vključeni kmetiji z največjim številom travojedih živali na območju Natura 2000 Slovenska Istra smo za osrednji del njenih pašnikov – obravnavani zemljišči sta v osrednjem delu površin, na katerih pase govedo – ugotovili, da sta v neposredni bližini obstoječe montažne nadstrešnice, ki služi kot začasno zatočišče za živali. Med obema zemljiščema poteka dostopna pot do pašnikov. Zaradi bližine poti, zaustavljanja vozil in kmetijske mehanizacije na površinah in bližine zatočišča za govedo je površina precej obremenjena in večkrat letno pasena oz. košena. Posledično obravnavani zemljišči v okviru projekta LIFE-IP NATURA.SI nista bili opredeljeni kot prioritetni površini, saj ni bilo ugotovljeno, da bi zaenkrat bili ključni habitat kvalifikacijskih Natura 2000 vrst in habitatnih tipov, ki so izrazito vezani na traviščne habitate (npr. travniški postavnež (*Euphydrys aurinia*), barjanski okarček (*Coenonympha oedippus*) ter HT62A0 Vzhodna submediteranska suha travišča (*Scorzonera villosae*)), kar je posledica kmetijske rabe, ki ne zagotavlja ustreznih življenjskih pogojev za omenjene kvalifikacijske vrste. Obenem je zemljišče zelo pomembno za nadaljnjo ohranitev živinoreje na širšem območju. Obenem smo ugotovili, da so pa bili osebki kvalifikacijskih Natura 2000 vrst, kot sta travniški postavnež in jadranska smrdljiva kukavica, opaženi na številnih okoliških površinah, ki jih kmetija obdeluje in jih je tudi vključila v projektne ukrepe in so uvrščene med prioritete projektne površine, niso pa znotraj sloja zemljišč z OOTT. Posledično smo na ZRSVN in KGZ NG ob podpori kmetije predlagali spremembo glede površin, vključenih v DKOP 9: zamenjavo zemljišč v osrednjem delu pašnikov s tistimi na robnem delu pašnikov. Na ta način smo spodbudili nadomestitev naravovarstveno manj pomembnih površin s tistimi, ki so bile iz vidika vrst in HT bolje ohranjene in je bilo zato smiselno njihovo varovanje s statusom OOTT. V aprilu 2025 smo se povezali z RKG in začeli s postopkom predloga izvzema in zamenjave površine, ki je del sloja OOTT, z drugimi izbranimi površinami, ki so bile enake velikosti ali večje. Izvedli smo skupen terenski ogled primernosti površin (Slika 14), ki so bile predmet zamenjave in predlaganih površin za zamenjavo. Na terenskem ogledu smo površine tudi natančno izmerili.

Slika 14: Terensko usklajevanje med predstavniki KGZ NG, ZRSVN, RKG in kmeta za ogled in določitev površin za zamenjavo zemljišča s statusom OOTT

Skupaj s službo RKG smo ocenili in se strinjali, da je zamenjava površin v sloju OOTT izvedljiva, saj so nadomestne površine primerljive in v skladu z dejansko kmetijsko uporabo, zato smo začeli s postopkom uskladitve tehničnega popravka sloja DKOP 9 za leto 2026. Kasneje smo se na video sestanku pogovorili o primernosti posameznih predlaganih površin za menjavo in natančno določili posamezna zemljišča, na novo pridobile status OOTT. Izvedli smo še dodaten sestanek preko video povezave, da smo s predstavniki RKG določili točen obseg in grafični izris površine, ki je na podlagi strokovne presoje skozi postopek bila izvzeta iz OOTT in površin, ki jim bo v času naslednjega vzdrževanja aplikacije MKGP na novo dodeljen status OOTT.

V tretji fazi smo več kot 119 krat na različne načine komunicirali in nudili pomoč vključenim kmetijam. Pri tem smo si pomagali tudi s svetovalnimi načrti, ki so bili izdelani v okviru projektne aktivnosti C4.

Tekom izvajanja aktivnosti vedno bolj ugotavljamo, kako pomembno je individualno svetovanje / obravnava / podpora. Potreben je čas, da se kmetje s prilagojenim upravljanjem travnikov večkrat seznanijo, da sprejmejo, da je tak način kmetovanja izvedljiv z minimalnim vložkom ali spremembo delovnih opravil, da je to pomembno in ključno tako za prihodnost narave kot tudi zanje in njihove kmetijske površine in da ugotovijo, da Natura 2000 sama po

sebi ni omejujoč dejavnik, ampak lahko celo priložnost. Kmet se namreč pri izvajanju svojega dela srečuje s številnimi strokovnimi področji, ki zahtevajo številna znanja. Osnovni kmetijski dejavnosti sta rastlinska pridelava in živinoreja, a kmet je veliko več kot samo pridelovalec; je tudi prodajalec, tržni raziskovalec, komercialist za prodajo izven lokalnega okolja, predelovalec z dopolnilno dejavnostjo, urejevalec prostora, okoljevarstvenik, naravovarstvenik, gospodarstvenik in prvi, torej najpomembnejši člen v prehranjevalni verigi ljudi. Prav zaradi multidisciplinarnosti panoge je pomembno, da kmetje ključne zadolžitve ponotranjijo, da le ta postane del običajnega kmetovanja. Pri starejših, predvsem upokojenih, smo večinoma zaznali nezainteresiranost za vključitev, saj se prav zaradi starosti ne želijo vezati za daljše časovno obdobje. V primeru, da v tem obdobju ne bi bili več sposobni za izvedbo obveznih delovnih opravil, jih je strah finančnih posledic. Neredko smo naleteli tudi na odsotnost ali nezainteresiranost dedičev ali nezaupanje in strah pred posegi v lastninske pravice.

Od leta 2023 postaja zelo velik izziv prav pridobivanje soglasij za upravljanje površin, ki so osnova za izvajanje kmetijstva, saj se GERK-e na tujih nepremičninah lahko vriše na podlagi soglasja lastnika nepremičnine. Od leta 2023 potekajo pogovori s kmeti, ki obdelujejo vsaj en GERK travnika na območju Nature 2000 Slovenska Istra, po razširitvi pilotnega območja Istra in po lanski objavi članka v Zeleni deželi pa tudi s kmeti z območja Natura 2000 Pregara - travišča in Natura 2000 Kras. Vse pogosteje izpostavljajo težave oz. nezmožnost pridobivanja soglasja lastnikov zemljišč, saj so številni lastniki izseljeni, pokojni, v tujini ali neznani. Površine z neznanimi ali pokojnimi lastniki so in najverjetneje bodo tudi v prihodnje večinoma prepuščene zaraščanju, saj še tista peščica kmetov, ki ima resnično interes vzdrževati površine oz. sploh še kmetovati, se z reševanjem dolgotrajnih in zapletenih dednih postopkov za zemljišča, katerih niti dediči niso, ne bodo ukvarjali. Še posamični kmetje, ki imajo kaj želje po vzdrževanju travnikov, v primeru, da nimajo dovolj svojih površin, izgubijo voljo za kmetovanje, saj le redko naletijo še na dovolj veliko oz. primerno površino za kmetovanje, ki pa ima neznanega lastnika. Problematika pridobivanja soglasij tako preprečuje tudi oblikovanje večjih sklenjenih pašnih ali drugih kmetijskih površin, premiki živali med posameznimi manjšimi površinami so lahko zelo oteženi, dražji za radi nujnega prevoza živali med površinami ali pa so onemogočeni, zaradi slabega dostopa, kar še dodatno zmanjšuje interes prav za rejo živali in posledično vzdrževanje travnikov. V začetku julija v lanskem letu smo problematiko najprej naslovili na RKG. V odgovoru je bilo navedeno, da je dotična vsebina problematika Zakona o dedovanju (Uradni list SRS, št. 15/76, 23/78, Uradni list RS, št. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 73/04 – ZN-C, 31/13 – odl. US, 63/16 in 102/24), ki ima v 130. členu predpisan postopek v primeru neznanih dedičev. Pravilno bi bilo, da se pred sodiščem sprožijo ti postopki dedovanja. MKGP je ob pripravi novega Zakona o kmetijstvu - 2, ki je v postopku sprejema v Državnem zboru, že poskušalo olajšati dokazovanje pravice uporabe kot navedeno v 4. točki 20. člena, ki določa pravico do uporabe, pri čemer se v tretjem odstavku sklicuje na 7. člen Zakona o kmetijskih zemljiščih - ZKZ (Uradni list RS, št. 71/11 – uradno prečiščeno besedilo, 58/12, 27/16, 27/17 – ZKme-1D, 79/17, 44/22 in 78/23 – ZUNPEOVE). V Zakonu o kmetijstvu - 2, je v zvezi s tem v 20. členu navedeno: (3) Pri kmetijskih zemljiščih, ki so v solastnini ali skupni lastnini, ima nosilec kmetijskega gospodarstva pravico do uporabe zemljišč v skladu z zakonom, ki ureja kmetijska zemljišča. (4) Ne glede na prejšnji odstavek se šteje, da ima nosilec kmetijskega gospodarstva pravico do uporabe kmetijskega zemljišča, če je nosilec ali član družinske kmetije solastnik kmetijskega zemljišča, za katerega zaradi neurejenih lastninskih razmerij (neznani dediči, odseljeni brez

znanega naslova, neznani lastniki, nedokončani denacionalizacijski postopki) ni mogoče pridobiti soglasja ostalih solastnikov v skladu z zakonom, ki ureja kmetijska zemljišča.

7. člen ZKZ namreč navaja, da lastnik, zakupnik ali drug uporabnik kmetijskega zemljišča iz tretjega odstavka 2. člena tega zakona mora: obdelovati kmetijsko zemljišče kot dober gospodar; preprečevati zaraščanje kmetijskih zemljišč, razen kmetijskih zemljišč, ki glede na predpis, ki ureja vrste dejanske rabe kmetijskih zemljišč, izpolnjuje pogoje za vrsto rabe »drevesa in grmičevje ter uporabljati zemljiščem in kraju primerne metode kmetovanja za preprečevanje zbitosti tal, erozije in onesnaženja ter za zagotavljanje trajne rodovitnosti zemljišč. Torej bo dokazovanje pravice do uporabe nekoliko lažje v primeru solastništva v sorodstvu.

Konec oktobra smo problematiko nezmožnosti vrisovanja GERKov zaradi nerešenih dednih postopkov in posledično neuspešnega pridobivanja soglasij za površine z neznanim ali več desetletij pokojnim lastnikom, ki so posledično prepuščene zaraščanju, dodatno naslovili še na vodilnega parterja.

V odgovoru, ki smo ga prejeli, je bilo navedeno, da glede predlogov in pobud na spremembo Zakona o dedovanju MNVP zaenkrat nima večjega vpliva. Po preverbi na RKG-ju so namreč ugotovili, da se UE glede vrisovanja GERKov na podlagi pridobljenega soglasja odloča avtonomno in lahko prihaja do razlik pri tem kako dosledna je posamezna UE glede vrisovanja GERKov na podlagi soglasja, saj je odgovorna za posamezne odločitve. Med postopkom vrisovanja GERKov se referenti na UE za pomoč pri vrisovanju lahko obrnejo na RKG, ko gre za površine, za katere kmetija ne more pridobiti soglasja. Navedli so, da običajno v takih primerih, sploh ko gre za površine na Primorskem na RKG - ju ne komplicirajo. UE lahko kmetiji dovoli vris in uporabo GERKov brez soglasja, vendar zgolj za določeno obdobje, v katerem more dotična soglasja tudi pridobiti. V primeru, da ima površina več lastnikov, je potrebno pridobiti več kot 50% soglasij lastnikov/deleža parcele. V primeru, ko že tretja generacija obdeluje površino ali ko lahko dokažejo, da že preko 10 let obdelujejo površino in ni bilo sklenjenega nobenega dogovora, lahko kmetija poskusi tudi s priposestvom iz Stvarno pravnega zakonika (Uradni list RS, št. 87/02, 91/13 in 23/209). Zakonodaja namreč omogoča, da dobroverni lastniški posestnik premičnine pridobi lastninsko pravico po določenem, predpisanem obdobju, saj če so vsa ta leta že uporabljali zemljišče v dobri veri, da je njihovo, lahko postanejo tudi lastniki zemljišča. Vendar bo kmetija v tem primeru morala poiskati pravno pomoč, saj so postopki običajno zelo dolgotrajni in praviloma tudi dragi. Problematika pridobivanja soglasij ni prisotna le na pilotnem območju Istre, ampak tudi širše, zato bomo v nadaljevanju pri sprejemanju sistemskih predpisov z dotično tematiko, pri oblikovanju Nacionalnega načrta za obnovo narave (NNON) in pri vrisovanju GERKov opozarjali na vse večjo problematiko izgubljanja kmetijskih površin zaradi zaraščanja, kar je posledica nezmožnosti pridobivanja soglasij, zaradi nerešenih oz. nikoli izpeljanih dednih postopkov.

Morda še večji problem pri pridobivanju soglasij predstavlja tudi težava, da številni lastniki ne želijo, da bi nekdo drug na njihovih površinah pridobival subvencijo, saj kmeta obtožujejo, da želi služiti na njihovem zemljišču in mu seveda tega tudi ne privoščijo. Raje vidijo, da se površina zaraste. Ponekod prihaja tudi do špekulacij – kmetje namenoma dovolijo, da se zemljišče zarase, da bu mu padla cena in bi ga nato lahko odkupili po nižji ceni ali pa računajo, da se bodo na tak način izognili sankcijam zaradi preoravanja trajnih travnikov na površinah, ki so vključene v OOTT. Tudi na to problematiko in na potrebo po izvajanju sankcij ob opustitvi obdelave opozarjamo tako vodilnega partnerja kot MKGP že od leta 2023.

3 Ohranjanje ostalih ciljnih vrst

V letu 2025 smo se s pomočjo dodatnega kadra na ZRSVN intenzivno lotili aktivnosti za izboljšanje stanja dvoživk in močvirske sklednice na pilotnem območju Slovenska Istra. Izvedli smo več internih usklajevalnih sestankov pristojnih projektnih partnerjev ter izbrali lokacije, na katerih bi bilo možno izvesti ureditve za izboljšanje stanja. Na podlagi podatkov o stanju posameznih vodnih teles, ki smo jih pridobili od CKFF, smo izbrali:

- Dve lokaciji v bližini Pomjana, kjer je možna obnova obstoječih kalov, ki puščajo (Sliki 15 in 16). Kmet, ki obdeluje površine, je zainteresiran za obnovo. Izvedba del je bila predvidena že konec leta 2025, vendar smo jo je zaradi slabega vremena in zamud pri izbiri izvajalca in zamud pri projektiranju prenesli v leto 2026. Izvedli smo več terenskih usklajevanj in ogledov ter se s potencialnimi izvajalci dogovorili o načinu in nadaljnjem usklajevanju oz. usmerjanju izvedbe ureditve kalov. Pridobili smo vsa potrebna soglasja in dovoljenja.
- Začeli smo z izborom kalov, ki jih bomo v okviru projekta obnovili preko odstranitve mulja, preko odstranjevanja zarasti ali zelenega odreza ter tistih, katerih stanje bomo izboljšali preko odstranitve invazivnih tujerodnih vrst (zlatih ribic ter popisanih želv). Izbor bo zaključen in dela bodo izvedena v letu 2026. Predhodno je potrebno pridobiti vsa potrebna soglasja in dovoljenja.
- Začeli smo z izborom korit, ki jih bomo v okviru projekta obnovili (odstranili mulj, preprečili puščanje, odstranili zarast, odstranili prisotne ribe itd.) ter tistih, v katerih bomo z ustreznimi ukrepi zagotovili, da bodo prehodni za dvoživke.
- Začeli smo z načrtovanjem izvedbe dodatnih novih vodnih teles v dolini Dragonje. Cilj teh ukrepov je izboljšanje stanja laške žabe in močvirske sklednice.

Slika 15: Pregled kala »Roman« konec leta 2025, ob načrtovanju ukrepov za njegovo obnovo

Slika 16: Pregled kala Lukovice konec leta 2025, ob načrtovanju ukrepov za njegovo obnovo

Da bi izboljšali stanje habitata laške žabe v dolini Dragonje, smo izvedli tudi več usklajevalnih sestankov z ZRSVN OE Piran in s kmeti ter koncesionarji. Cilj dogovorov je izboljšanje stanja obrežne vegetacije na območjih, ki jih je kot prioriteta za ta ukrep označil CKFF. Žal smo ugotovili, da v letu 2025 izvedba ustreznih ukrepov še ni mogoča in da bodo potrebni nadaljnji dogovori v naslednjih letih. Največja ovira dogovorom so strah pred poplavami in dejstvo, da koncesionar ne v celoti upošteva navodil ZRSVN ter jih ne obvešča o dogovorih. Prihaja tudi do posegov v obrežno vegetacijo iz strani kmetov, ki obdelujejo sosednje površine.

V letu 2025 smo sledili tudi stanju Marchesettijeve smetlike. Delo je bilo usmerjeno predvsem v spremljanje stanja in preprečevanje morebitnih neželenih posegov. Tri terenske ogleda smo izvedli v času cvetenja vrste. 5. 9. 2025 smo ob terenskem ogledu po hujšem deževju ugotovili, da so habitati vrste zaradi močnih poglobitev obcestnega jarka prizadeti in v primeru neustreznega nadaljnjega urejanja (globina jarkov ogroža stabilnost ceste) tudi močno ogroženi. Na enem od habitatov ob cesti na Novi Brič smo opazili, da je pobočje splazelo na cesto (Slika 17 levo) na drugem je obcestni jarek zelo močno poglobljen (Slika 17 desno). Vzrok za te poglobitve so najverjetneje neustrezno izvedena vzdrževalna dela v preteklih letih. V nadaljnjih terenskih ogledih smo se 1. 10. 2025 na terenskem sestanku s predstavniki Cestnega podjetja Koper (CPK) usklajevali glede načina izvedbe sanacije, da se ne povzroči nadaljnje škode na rastiščih te vrste. 6. 10. 2025 smo si območje ogledali še s strokovnjakom za botaniko in novo projektno sodelavko iz ZRSVN OE Piran. Poleg ceste na Novi Brič smo si tega dne ogledali še dve drugi rastišči te vrste.

V letu 2025 ni bilo namenskih aktivnosti za določitev stanja populacije progastega goža ali namenskih ukrepov za izboljšanje njegovega stanja.

Slika 17: Posuta brežina na delu rastišča Marchesettijeve smetlike (levo; del zemljine so zaradi zagotavljanja prehodnosti ceste že odstranili) ter močno poglobljen obcestni jarek na delu rastišča.

4 Zaključek

Eden od glavnih izzivov projekta na območju Nature 2000 Slovenska Istra je vzbuditi zanimanje za upravljanje z obstoječimi travniškimi površinami in ponovna vzpostavitev opuščenih travniških površin. Za ohranjanje travniških in travniške biotske pestrosti je namreč ključna kmetijska panoga živinoreja s travojedimi živalmi. Potreba po krmi ali površini za pašo sta za upravljanje travniških ključna dejavnika, ki zagotavljata in podpirata dolgoročno ohranjanje travniških površin. Po eni strani preprečujeta opuščanje in posledično zaraščanje travniških površin, kar je na območju v zadnjem času pogost pojav, po drugi strani pa spreminjanje travniških površin v drugo kmetijsko rabo.

Poleg slabših klimatskih pogojev za pridelavo kvalitetne krme ter pomanjkanja večjih sklenjenih površin za pašo in kmetovanje nasplah, potreba po vsakodnevni prisotnosti in skrbi za živali povečuje splošno nezanimanje za živinorejo na območju. Večji del aktivnih kmetov je namreč zaposlenih v drugih panogah, kar pomeni, da jim kmetovanje predstavlja popoldansko dejavnost. Večinoma se zato usmerjajo v upravljanje trajnih nasadov, redkeje v zelenjadarstvo. K splošnemu nezanimanju prispevajo še velika razdrobljenost primernih površin, številno solastništvo, velika razpršenost parcel istega lastnika, odsotnost lastnikov/solastnikov kmetijskih površin ter njihova nezainteresiranost za oddajo neobdelanih površin v najem aktivnim kmetom in težavni dostopi do zemljišč, kar so tudi pglavitni razlogi, da je reja živali na območju ekonomsko nezanimiva. Od leta 2023 dodatno postaja velik izziv pridobivanje soglasij za upravljanje površin, saj se nove GERK-e na tujih nepremičninah lahko vriše le na podlagi soglasja lastnika nepremičnine. Za obstoječe obdelovalne površine je soglasje potrebno pridobiti v primeru urejanja statusa kmeta oz. v primeru mladega prevzemnika. Vse pogosteje izpostavljajo težavo pomanjkanja površin in nezmožnost njihovega pridobivanja, saj so številni lastniki izseljeni, pokojni, v tujini ali neznani. Površine z neznanimi ali pokojnimi lastniki so in najverjetneje bodo tudi v prihodnje večinoma prepuščene zaraščanju, saj se redki preostali kmeti ne utegnejo ukvarjati z reševanjem dolgotrajnih in zapletenih dednih postopkov za zemljišča, katerih niti dediči niso. V takih in podobnih primerih tudi želja po kmetovanju ni dovolj, saj brez primernih površin ni mogoče kmetovati. MKGP je ob pripravi novega Zakona o kmetijstvu - 2, ki je v postopku sprejema v Državnem zboru, že poskušalo olajšati dokazovanje pravice uporabe, vendar je zaenkrat to omejeno na primere solastništva v (daljnem) sorodstvu. Problematika je razširjena po celotni državi, zato smo ZRSVN in KGZ NG predlagali, da se k problemu pristopi sistemsko in bomo v nadaljevanju v okviru oblikovanja NNON predlagali možne rešitve za problematiko izgubljanja kmetijskih površin zaradi zaraščanja, kot posledice nezmožnosti pridobivanja soglasij. Tako kot za kmetijstvo so v takem primeru površine izgubljene tudi za varovane vrste in habitatne tipe.

Vse aktivnosti v projektu zasledujejo razvoj rešitev, ki bi kmetije spodbujale k dolgoročnemu izvajanju nadstandardne sonaravne kmetijske prakse tudi po koncu projekta. Na pilotnem območju pa je kmetijstvo tradicionalno usmerjeno v upravljanje trajnih nasadov, kar še pogloblja nezainteresiranost za živinorejo ter posledično pomanjkanje mehanizacije za vzdrževanje in ohranjanje travnikov. Ugotovljamo, da se kmetijstvo lahko prilagodi le do določene stopnje in ni primerno za izvajanje ukrepov, ki niso povezani s proizvodnjo živil ali krme. V nadaljevanju bo zato za ohranjanje kvalifikacijskih vrst z zelo specifičnimi zahtevami potrebno razviti specifične sisteme za posamezna območja (Nature 2000), ki bodo ohranjali habitate za kvalifikacijske vrste z ozko specifičnimi zahtevami na določeni mikrolokaciji. V

sodelovanju s kmetijami pa želimo razviti trajnostne primere dobrih praks, ki bi potrjevali, da je na pilotnem območju vzdrževanje travnikov in varstvo narave do določene stopnje prav tako mogoče izvajati z roko v roki.

5 Viri in literatura

Štendler, E. idr. 2023. Akcijski načrt izvedbenih ukrepov ohranjanja izbranih kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov na območju Nature 2000 Slovenska Istra, Priloge. Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica in Zavod RS za varstvo narave, Nova gorica

Laganis, J. idr. 2024. Svetovalni načrt za območje Slovenska Istra, priloge1-12; grafična podlaga. Zavod RS za varstvo narave in Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica

Zakšek V., Verovnik R. 2020. Poročilo o evidentiranju izhodiščnega stanja izbranih vrst in habitatnih tipov na IP območjih (Akcija A.1.2): Barjanski okarček (*Coenonympha oedippus*) na območju Natura 2000 Slovenska Istra (SI3000212). Končno poročilo: LIFE 17 IPE/SI/000011 LIFE-IP NATURA.SI »LIFE integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji«. Biotehniška fakulteta, Ljubljana. 19 str.

6 Priloge

Priloga 1: Prispevek Ustavimo izginjanje Istrskih travišč – glasilo krajevne skupnosti Šmarje – Murva, št. 128, oktober 2025

Priloga 2: Prispevek Ustavimo izginjanje Istrskih travišč, glasilo Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije, št. 193, oktober 2025